الرحمن علم القرآن خلق الانسان علمه البیان

بعونه تعالی و حسن توفیقه کتاب لاجواب حاوی لغات فارسیه مسمی به

[illegible]

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم

بعد تقدیم مراتب عالیهٔ حمد و نعت پوشیده نماند که کتب لغات مختصرهٔ درسیه
مثل نصاب الصبیان و لغات سعید و لغات واحدیه وغیره از سودبخشی بهره ندارد
و از درس آنها جز اضاعت بضاعت اوقات خوانندگان امری دگر صورت
نه بندد و برین معنی دلیلی ست نمایان که کتب مذکوره محتوی ست بر دو قسم لغات را
یکی آنکه مبتدی را بدرس ورقی چند از گلستان و بوستان خود بادراک می پیوندد مثل
آتش و آب و سگ و گربه و قسم دوم لغات عربیهٔ غریبهٔ مشکلهٔ نامانوس است
که زنهار در تحریر فارسی مستعمل نشود و طرفه تر اینکه کتب مذکورهٔ بالا سر تا سر معرا ست از آن
لغاتی که کارآمدنی و نامه نگار را دانستن آن ناگزیر ست و ازینجاست که اکثر مردم هند از آن نابلد
دیده شده اند و هم خودشان را در نگارش دشواری رو داده و میدهد و هم بجای آنها

الفاظ غلط و خلاف محاوره تراشیده صرف تحریر کنند باَجمله نظر برانمعنی
بندهٔ احسن بلگرامی مر لغات ضروریهٔ مستعملهٔ فارسی نگاران ہسلک
فراہمی کشیده مطرز کرد بنام نامی بندگان عالی شان والا گوہر سکندر
فر قدر دان علم و ہنر حضرت نواب شاہجہان بیگم صاحبہ رئیسہ
معظمۂ دار الاقبال بلدهٔ بھوپال خلد اللہ ملکہا و اقبالہا اہل بیت حضرت

سیادت و فضیلت پناه

گوہر بحر احمد مرسل — سرو گلزار حیدر کرار

جناب نواب والاجاه امیر الملک سید محمد صدیق حسن
خان بہادر لا زالت شموس اقبالہ و اجلالہ لامعۃ و بمناسبتے
که بیان یافته به لغت شاہجہانی موسومش کرد امید که فیضیاب
نظرگاه قبول حضرت رئیسہ محمدوحہ گشته اشاعت پذیر و شہرت
و چون عقل سلیم نفع رسان عالمیان گرود ہمه و کرمه تعالی و تقدس
(ادب بیٹھنا مثل نشست نماز کے) زانو زدن زانو ته کردن (اکڑو بیٹھنا) غنچه نشستن
(آری) دستر دستره (آکھرا آکھیرا) پک تہی (اندھا کنوان) چاه نسیان چاه فراموشان
(آناس) انگ بروزن سنگ (آٹا) آرد بیخته (آسیبی) پری زده دیو گرفته
سایه زده (آنکھ پھڑکنا) چشم پریدن (آنکھ مچولا) سرپاک چشم بندک
(آواز پڑجانا) آواز گرفتن (آہٹ) شلپو شکپو شپو (ابرک) طلق ستاره
زمین (ابخورا) کوت آبخور (ابکائی) دل بہم برآمدن تہوع (اپتنا)
چنکلوک (اوتار یعنی گھاٹ) معبر گذرگاه آب (اوتر نا) اتو کشیدن و
کردن (اوتھلا پیاله) پیالۂ تنه (اچھو ہوجانا) آب در گلو شکستن آب در گلو
گره شدن و الکفیدن (اوبکا) خیاش بروزن دوا و بدو (اجھوانی) خرسه (آلس)

خویشی خویشاوندی (آرایش) کاشتن باغ (آخنہ) خایہ کشیدہ (آگ لگنا) آتش
گرفتن (آندھی) تند باد (آپ پریہ) (آنسوپوچھنا) اشک چیدن (اترائی)
نزول (امربیل) عشقہ (اوڑھنی کی جو وقت لیٹنی کی) زیر پوش (اوٹنا روئی کا)
غاژہ کردن (آوہ کمہار کا) آوہ خمدان (آفتابہ) آبدستان مطہرہ اِداوہ
(آنون) خراط (آنچ) تفت (آدہن) فردہ (آلاپ) سرآوازہ (اُوچھل جانا) برجستن (اترسون گزرا ہوا)
پستر پریروز (اترسون آیندہ) پس پس فردا (اُوٹھری) باد شمال (اودھیڑ) میانہ
سال (اٹاگوندھنا) آرد خمیر کردن و سرشتن (اروی) قلقاس (ارہر) وشمر شاخل
(اڑنگا) برگنہ غالیہ (اڑنگا مار کر گرا دینا) پای پیچک نہادہ بر زمین انداختن (اڑنا
جانور کا) گہہ گیری (اوتھلا پانی) آب تنک (اڑواوا) بلغور خشیشہ (اڑانا چھت
وغیرہ کا) عمود بازیر (اڑنا گھوڑے کا دفع کرنا) اسپ از گہہ گیری بر آوردن (اڑیل)
گہہ گیر حرون (اڈھ گلا) نیم جام (آب ساکن) آب استادہ (امام باڑہ) حسینیہ
(انگرکھا) زیر جامہ (اترا) روز افکن نصب (اہیر) گاوبان (اودھار بیچنا و مول
لینا) پسا دست یا بہ نسیہ فروختن و خریدن (ابٹن) افروزینہ (اولٹنا روئی وغیرہ کا)
برگردانیدن تہ و بالا کردن زیر و زبر کردن (اُمس) عکاک (اکولی) دوشاب
ولی و تخم و جام (اکوی والی عورت) دوشاب دل (اڈھ ہات) ہفت جوش (استرا)
استرہ پاکی (آنکس) کجک (اڈا) آذہ (افطاری) روزہ کشا پیشکی فطور (اکڑنا) بر خود پیچیدن
(اکھاڑا) جرگت مصرع (اکہری رسی) رسن یکتاہ (اگاڑی گھوڑی وغیرہ کی) تا تورہ
جدار (اوگال) بلاعہ (آگ گاڑنا) آتش خوابانیدن آتش نہا کستر نہفتن (آلاو) آلاو
دودی (آلو بانجن) سرمہ خفا (انگا دبکا) بہمان و فلان (انگوٹھا) نر انگشت
ابہام (انگوٹھی پہننا) انگشتر در انگشت کردن (اوسانا غلہ کا) تذریہ کاہ خرمن
بباد دادن (اولٹا) باز گونہ سرآتیر معکوس (اولٹا جتنا) باز گونہ زادن (القصہ)

سنجا شدن (الگنی) معلاق اونگ اوشنگ (آوندھانا) نگون کردن (اُتر نگیا)
کرارا (اجازت لانا) رضا آوردن (اَرَنی) غنچۂ دروشش (اندھیری گھوڑی وغیرہ کی)
چشم بند (اچھوتا) ناپسودہ (انڈواسی مرغی) بالص (انڈی سینا) بیضہ پروردن
(انڈے دینا) تخم نہادن خایہ نہادن وگزاشتن (انگارا) اخگر (انگیا) شاماکچہ
بانڈرنگ سینہ بند برسینہ (اُوجی) وخ وخ جان (اوبھی) زبیدا (اوجھہ جانور ونکا)
شکنبہ ہزار خانہ (اوکھل) کرد دیگ عاکل (اولامٹھائی کا) ابلوج (اوندھی مونھ گرنا)
برروافتادن (اونگھ) نعاس سنہ پینکے (ایڑ لگانا) پاشنہ کردن وزدن (ایال گھوڑیکا)
یال فش (اکلوتا بیٹا) یکتا پسر (ایک منزلہ ومنزلہ مکان) خانہ یک آشیانہ دو آشیانہ
(آنب) انغرک انبہ (آکھ) عشر (اوسر) خاک مردہ (اُبسنا) تشنہ (اتڑہ) طہارہ

باب الباء

(بات پراپنی قائم رہنا) بر سر حرف خود بودن (بیڑا اوٹھانا) دو طلب کردن (بانٹ) سنگ ترازو
سنگ وزن سنگ میزان سنجہ (باولی) وائی (باری) نوبت (بارھ) پرچین خار
چین خاربند خاربست (باگ موڑنا) عنان گردانیدن عنان پیچیدن (بالی کانکی)
گوشوارہ آویزہ (بانس) تیر چرخ (بانس) قصبہ نی (بادبندی) گرہ بباد زدن
(باڑھیا) فسان کش (باسی) شبینہ شبانہ (باگڈور) پالہنگ (باگ ڈھیلی کرنا)
عنان سبک کردن عنان باسپ دادن وسپردن (باگ کھینچنا واسطی رُکنے
گھوڑیکی) جلو اسپ کشیدن عنان راگران کردن عنان را باز کشیدن ٭
(بالاپوش) لحاف شادچہ بالاکش (بالاخانہ) منظر بروارہ ورنجہ غرفہ (بال
سلجھانا) موی راست کردن (بالشت) بدست کدست (بانات) سقرلات
(بانٹنا) بخش کردن قسمت کردن (بانجھہ) سترون سنتاغ عقیم عاقر (باندھ)
بند آب بندغ (بانسا) نی بینی نیوارک بینی (باجرا) کاورس (بجو) کفتار (بان)

ریسمان پلنگ (بھنبھنانا کھیونکا) زندنہ (رہتانا وپہونچی) دوشتاینہ دشت بر سخن دشت
بر سخن دشت بر سخن سوار (بتھوا) سرمق (بٹ) نوروشکم (بٹیر) بودنہ
پیچ گرگ (بچھیرا) کشکینہ (بجھایا پانی) آب داغ (بچھیرا) اسپ کرہ (بچھیانا
کانکا) گوش راست کردن اسپ صرفرس (بچی) رکش بچہ پشیچہ (بخار آنا) تپ
کردن وگرفتن وکشیدن (بدر) نقرہ کوب (بدلی کاکھلنا) واشدن ابر برطرف
شدن ابر کشودن ابر (برانا) خفتک (بتاسا) کعب الغزال (برداشت کرنا جانور کا)
نیکو داشت تیمار داری (برقع) روبند روپوش (بیڑی) زاولانہ بند پا سلسلہ
(بھڑکنا گھوڑی کا) بدچشمی کردن اسپ (بیڑہ) سیقہ (بیڑھ لیجانا جانوروں کا) اتیاق
(بکواس) درازنفسی (بکی) درازسخن درازنفس (بسورنا) لب برچیدن (بسولی)
تیشہ معمار (بندھوا) بندی زندانی (بندیخانے میں کرنا) در زندان کردن انداختن
وفرستادن (بنیا) بقال (بولی) لہجہ زبان (بھس) پشمنہ (بل) سجر (بھنک لیجانا)
ستشد ماندن خیرہ ماندن (بکھاری غلہ کی) پرخو (بھنگا) شرانہ سوسل
(برآمدہ) طارمہ صفہ (برچھا) رمح (برچھی) ژوپین (برسات) بسارہ برشکال
(برفی) صابونی (برمانا) سنبیدن (برھا) آبراہہ (بری) ساجق [illegible] (بہا
بنکا) کدارہ برزوار (بڑبڑانا) ژکیدن منگیدن (بڑبھس) فرتوتی (بڑھونٹھا)
لفچن (بڑھئی) درودگر [illegible] (بساطی) خردہ فروش سقط فروش (بسانا) چیزی را
خوشبو کردن تعطیر (بتانہ دستار کا) زیرپیچ (بغرا) شقشقہ (بغلین بجانا) فلک
زدن (بقا) سبوسہ (بقچہ) جامہ پیچ (بکھیڑا) ہنگامہ آلوش (بکینی بھنس وغیرہ)
بکلیہ [illegible] (بگڑنا) [illegible] (بگھار) سیر داغ
روغن جوش (بلائیں لینا) بلاچیدن شدن بلاگردان شدن (بلبلانا اونٹ کا
[illegible] (بلاق) [illegible] (بلغم) [illegible] خشکسار (بندر) [illegible] باز (بن مانس) نسناس

(بھوائی) گفتنگی یا شقوق (بچہ اونٹ کا) بوتہ (بوٹی گوشت کی) تلہ (بوچھار)
سرشک باران (برادہ) تُشارہ چوب (بونا) خنا کوتاہ پاچہ (بھات) بتہ
بدہ (بھاتی) وضیمہ طعام ماتم (بھاٹ) بادفروش بادخوان بادپیران (بھاپ)
تف دیگ یا دہن (بھان متی) حقہ باز مشعبد طاس باز (بھاجی) تنگہ
(بھاؤ) نرخ (بھٹکنا) راہ غلط کردن (بھٹی حمام کی) گلخن (برات) بسی شفر
(بڑا چلنے والا) بسیار رو (بڑہ) بُزک (بوسیدہ) پوسیدہ (باد ریسم) شتاج
(بجلی) درخش (باری لگانا) تجمیہ باری نہادن (بہلانا) پوساتید (بسیرا) نشیمن
(بدشگونی) بدیمنی (باچھہ) کنج دہان (باڑہ درختوں کی خواہ دکانوں کی) بندہ
(باندھنو) گلبندہ (بھٹیارا) طباخ الخان طباخ الرباط (بھرتی) آگن آگنہ حشو
(بھرپیا) صورت باز (بہارا) کتاب (بساہند مچھلی کے) سہاک (بھربھونجا) نخود بریز نخود بریاں
(بھڑکنا) وحشت خوردن (بھٹی لوہاروں وغیرہ کی) کورہ و آتشہ (بھڑکانا) برگرانیدن
کسی را (بھشتی) آبکش سقا (بھلکڑ) غلط کار فراموش کار (براز) (پلی دروازہ کی)
مزلاج مغلاق (بھنبھیری) بخرقان (بھنا) بہ نزن نداہب (بھنبھنا) آغن آخن
(بھنبھنانا) بداغ حرف زدن از بینی سخن گفتن (بھنگا) کاژ احول (بھنڈی)
(باولی دینا جانوران شکاری کا) باولی و بوبلی دادن (بھنگی) گوہ کش یا کار کناس
(بانگی) نمونہ انموذج (بہنوئی) بیزنہ (بھینی) دست فال دشن سفتہ (بھنی کرنا)
دشت کردن (بھو) سنہار شنہ کیکن (بھیانا پیمانہ و دیگ وغیرہ کا) از سر در رفتن
از سر بدر رفتن (بھبھل) خنزیر (بھوکانا کتی کا) سگ ابغان آوردن (بھوکنا)
عف عف کردن عوعو کردن سگ (بھونچال) زمین لرزہ (بھونرا) بوز خفت
(بھی) روزنامہ (بھرانا کبوتر وغیرہ کا بچوں کو) بحوصلہ ریختن (بھونڈی) ہطوش
(بھیروں) زیرافگن (بہیا) گیتور (بھولی) سرمہ ساب کاغذ (بیگار) خرک تسخیر

ناصر طائر معروف ۱۲

(پیرهن) مشقب شفشه عمله (بیگاری) مسخره (بیلن) چوبه گرد نه (بیلنٹ) دسته
(بیل ادب) نا تراشیده تا فرهنجه بیل اندام (بیٹر یعنی گھٹی) شتار (بیڑی پانی کی)
آبیار (بیلی) بیاره (بلیچہ بیل (بیلن دروازه کا) تشرس (بھیتنا) جامه بریدن
(بین ہتھا) جیبه جیب دست (بینی) بینی ور (بیھٹر) جرجره آچار (بین) ندبه موبیه

باب پاء فارسی

(پاخانه کی حاجت ہونا) تقاضا شدن (پھانسی پانا) بجا تو کشته شدن (پنجرا) کوفحان
(پنسہارا) آرده گر آسیا کش (پکڑوا دینا) گیرا ندن (پاٹا دھوبی کا) جامه کوب تخته
گاذران سنگ گاذران (پاٹ کپڑے کا) لخت (پاٹ چکی کا) پره آسیا (پاخانه)
خلا جا مستراح آدب خانه (پنجری صیاد کی) مقنب (پلا) انجست (پاڈری) کشیش
(پارسال) پار (پال رکھنا) خوابانیدن محل (پال سی پکا ہوا میوہ) خانه رس (پلی) تشه
(پالا) یخ (پاکھر) برگستوان (پاڑه معماروں کی) چوب بند چوب بست دار بست
(پانس) انبار (پانس ڈالنا) تیر و دادن زمین را سرگین زدن زمین را
(پاپیچا چڑھانا) پاپچه بالا زدن و کردن (پانوں جمنانا) بجواب رفتن پا (پانوں
چلنا لڑکی کا) پای وا شدن طفل (پانوں داہنا) مشتمال کردن (پالی بکرے
وغیره کی) پاچه (پاتراب کرنا) تقل مکان کردن (پانی سوک جانا زمین میں) فرو
کشیدن زمین آب را فرو شدن آب در زمین (پاجامه) زیر جامه تنبان
شلوار (پیپانا) ریم کردن (پھوٹا) پام چشم پاک جفن (پاموز) کبوتر پر پا
(پائل) پا رنجن (پٹ) تخته صفرا (پٹلا) از قسم آب تنک رقیق (پتلی) لعبت
(پتلی کا سوانگ) شب بازی لعبت بازی (پتنگ) کاغذ بادی کاغذ ہوائے
(پچھاڑنا) حا کمال کردن (پتی) اپسر شری (پتیلا) پاتله پتیل پتیلا (پتیلی) کفت پتر
آہن و مس وغیره کا) بند ضبه (پترا) تقویم (پتوار) دنبال کشتی سکان

(پٹھا) چوجبہ فرسخ (پچنا) طعام در معدہ شکستن (پرچھاڑنا) گریج یا
گریز شدن مرغ (پٹہ کبتی وغیرہ کا) گلوبند (پٹاری) جونہ (پٹارا) سلکہ (پٹری)
خیابان روش (پٹپر) دشت سادہ (پٹخنا سوجن کا) فرونشستن آماس (پٹکا)
کمربند نطاق منطقہ (پٹکنا) برزمین زدن (پٹوا) فراز علاقہ بند (پٹی مطلق) عصابہ
(پٹی زخم کی) زخم بند (پٹی رگ کی) رگ بند (پٹی سر کی) سربند (پان کا بیڑا لگانا)
برگ بستن (پٹیلا یعنی سراون) گراہ بتکن بزن (پجاوا) پزاوہ خشت تابہ داش
خشت پزی (پچڑ) پانہ فانہ (پچکاری پانی کی) دمگیر (پچکاری دوا کی) مزرقہ
(پچلنا یعنی چپڑن) ہاضوم (پچھاڑی) پابند تاورہ (پچھاڑیں کھانا) خود را بزمین
زدن (پچھنی لگانا) کلک زدن (پچھوا ہوا) باد قبلہ (پچھوڑن) نسافہ (پڑتلا)
سجاد (پارچہ کہنہ خواہ بچھانی کا خواہ اوڑھنی کا) نیمدار (پرسٹ) فرضہ (پرکھنا)
سرہ کردن (پرچھی) خص انبیرا (پرواد) عشیرہ (پڑاٹھا) تفتان (پر) عرب
دلو بزرگ (پنسوچ) ملہ (پسیو) سرجوش (پشتہ دیوار کا) ازارہ پشتیبان (پل)
وقیفہ (پیش امام) پیش نماز (پوٹا چڑیا کا) چینہ دان چانہ حوصلہ (پگڑی لگانا)
پیر نشاندن و نہادن (پرنالی گھوڑی کی) تاوکشل (پرنانا) فرجد (پروا)
باد مشرق (پروتا) نوند ول (پرہیز کروانا) پرہیز فرمودن (پرہیزی کھانا)
پرہیزانہ (پوٹیا) چکستہ (پڑاو مارنا دنکو) روز خون زدن (پسلی) دنده ضلع
(پسیج) کیک قنده (پشتک مارنا) جفتہ زدن (پشتینو لسی) نزاد برزاد (پکنا
میوہ کا) رسیدن (پلا قینچی کا) جفت مقراض (پلا تیر کا) تیر پرتاب (پلا بندوق کا)
پرتاب تفنگ (پل پڑنا) بزور در آمدن (پلک لگنا) مژہ برمژہ خوردن (پلیتھن
لگانا) پرسم آلودن (پنبی کیڑا) پنبکی (پنجہ لیجانا) پنجہ بردن (پنچ) داور حکم (پنچایت
داوری (پنچکی) آسیاب (پنچورا) آب دزد (پرانا قیدی) کہن سلطہ پنڈلی

کلاک یا سناق (پنساری) دار و فروش عقاقیر فروش (پنکھا) بادکش بادزن
(پانکھا) استفا ناخ (پوپلا) دندان ریختہ (پوتا) نوازادہ نبیرہ نوادہ (پوتا پھیرنا کھنگال پنج)
سیم گل کردن (پوتی) نوادہ جاقدہ (پکھال) نیاسار بیجاج (پچو) پیچو (گٹھا) پشتارہ پشتوارہ
(پوٹلی) گرہچہ (پنکھا فرشی) بادفر بادبیزہ (پیشگی قیمت یکروالی پونی چیز) پیش خرید (پورا پاٹ م)
جہنچہ وافیہ (پورا تولنا) توفیہ (پورہ وا) معمورہ (پوری) تلیاک تحریک (پوڑ نال)
تبیشد (پولا گھاس کا) دستہ گاہ (پوہوٹ جانا) پوپہ رفتن (پھانک) تراج (پھانکنا)
کف کردن (پھرکنا لڑکی کا پیٹ میں) اذکانی (پھیرا) ہترق (پوپلا پھیل) تو برفر
پیش رس (پھسلانا) لغشانیدن (پھنکار سانپ وحیوانات وغیرہ کی) فش فشست
(پھیرلینا) پس گرفتن پس ستانیدن (پیاپ) تپصل (پیراک) شناح آب باز (پپیہا)
شحش شو سیچہ (پولی) پاغند (پھیہا راز کاک) رسمہ ظل (پھاٹری) کوہچہ کوپاست
(پھال یعنی لسی ہرکی) آہن گاو (پھاندی) بند شکر (پوپہ گتی کی) آخوب بند شکر
(پھانس) خس (پھانسی) رہزنی گلوکش (پسینا پونچھنا) عرق چیدن (پلیش خیمہ پھاٹک)
کرنج لاہورہ بیرپن تراشہ پچش قاش (پھاوڑا) کلند (پھوڑی) یاروست یارو (پھپھوند
لگنا) کرہ برآوردن (پھیتیل) تکیہ (پھٹنا دودھ کا) از ہم پاشیدن شیر انشقاق (پھوچاڑا)
شملہ (پھڑکنا عضو کا) پریدن عضو (پھکا رنگ) رنگ بستہ (پھکر ہری) فشقریرہ
فرانسیدن (پھسکی) چپس (پھسنا) گرفتن چیزی در چیزی پچھا استخوان دیگر تیغ و نیام
(پہرہ داری راہداری) گذرنامہ (پیچھے نشان قدم بزرگان ہوتا ہی) سنگ قدمگاہ (پیہ تالی)
کلمہ غلط (پیس) قلم فرنگی (پچکنا) کمیزوان مثانہ (پچوکی) وحمہ آتش فرو (پچلی ہی)
گلکیر گلفشان (پچلاڑا) تبنمہ (پچل لگنا) بازبستن و گرفتن وآوردن (پھلی آنکھ کی) گلدیدہ
پچکنسک (پھٹنی) تیر پوش پتجر (پھوٹ ڈالنا) شلاف انداختن میان مردم (پھوڑا) شیاد
دمل (پھوڑا) ریشہ جامہ بریدہ جامہ (پیوند) ترکو کپ (پھونک) لیت (پھیکا)

دو رتی کا گھیرا کہ وقت نعل بانڈ ... شعور فساد وغیرہ ... بیت ۱۲ سنہ یعنی پارچہ اعلیٰ ۱۲ مکہ نام عطاری معروف ۱۲ ... ولغوی سبق ... ۱۲ پھوڑ دو تدارو نیز گوید ۱۳

تفسّر مستیح (پھیلانا) واکردن پہن کردن پہنا کردن (پہیلی) چیستان گرد گ لفز ک (پیادہ نوکر کوتوال وغیرہ کا) شرطی (پیتل) برنج (پیٹ چلنا) شکم رفتن (پیٹ رہنا) بار گرفتن آبستن شدن (پیٹ گرانا) بار افگندن (پھوٹ) خیار وحشی (پیچھے لگنا) پشت مستور ریش شدن (پیچ) آبجوش برنج (پیچش) مغص (پیچھے پھرنا) پشت برگشتن برقفا برگشتن (پیڑا آئی کا) زوالہ پیرازدہ (پپیہ) بول سیاہ (پیشاب بند ہونا) کمیز گرفتن (پیشگی) پیشداد مسلم تقدمہ (پیک) بزاق التنبول (پیکدان) تفلدان (پیندا) سافل بن (پوسی) قلہ آغوز فرش پھلت (پیوند لگانا) پیوند کردن جامہ دریکی کردن جامہ (پیوند کرنا درخت کا) شاخ [illegible] کردن شاخ پیوند کردن (پیوندی) نخل پیوند (پیڑو) زہار (پہلو) آرالت [illegible] (پھسلی پڑجانا آنکھ میں) بخیہ گل افتادن (پہن سانپ کا) کفچہ مار (پہلی) [illegible] وقفا [illegible] (پھاگا) [illegible] (پھیرو بنا) وازدن باز گردانیدن [illegible] دادن [illegible] (پاسبان) پتاقی (پیرنا) شنا زدن [illegible]

باب التاء

(تالا سے [illegible]) [illegible] (تانا بانا) [illegible] کردن [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (تبدیل [illegible] کرنا)
[illegible] (تالی)
بجانا [illegible] (ترجو [illegible])
[illegible] تغار [illegible]
[illegible] (توت کلان) [illegible]

شده وعلیقه
گویند ۱۲
[illegible]
گھوڑے کا

مراغه کردن (تتلانا) لثغه در زبان داشتن (ترائی) برغیل (ترچھی نگاہ سے دیکھنا)
به نیم نگاه دیدن (ترچھا) اشتیرم تطول (تسمه) دوال (تعبیر خواب کی کہنا) تعبیر
کردن و رفتن و زدن و راندن (تعویذم کماہہ (تکلا) دوک (تکا) انگله (تکیه فقیرو کا)
تکیه (تکیه کلام) حرف بارگیر (تلوار ملنا) جلا دادن شمشیر را (تنور گرم کرنا) تنور تافتن
(توبه کرانا) توبه فرمودن توبه دادن (توپ پر رکھنا) بدم توپ دادن (توپ ڈھالنا)
توپ ریختن (توپ وغیره کا داغنا) توپ و تفنگ وغیره سر کردن و سر دادن (تپنچه)
تفنگچه (توتلا) تمتام سلقو الثغ (توتلی) لثغا (توڑدی کا) ماترالراتب آب دوغ (توڑنا
پھل یا پھول کا) چیدن بار و گل (توشک) بر خوابه زیر افگن نہالی (توتا) ببغا طوطه وره
(توندیلا) شکم دار (تھالا) گودان گولاب (تیور) تیرگی چشم (تھان کپڑے کا) توب طاقه
(تھان گھوڑے کا) آخور (تھانگی) دزد و افشار و دزد افشره (تھپکنا) تربیت (تہ خانه) سرآ
(تھمنا مینھ کا) استادن باران (تھوتھی اور تھپوز (ته کرنا) ته کردن (تھوڑی تھوڑی
تفواخ تفو (تھوکنا) تفت افگندن تفو افگندن و زدن و کردن (تھوک نگلنا) فرو بردن
آب دہن (تہلی) باد زن پری (تمام ہونا یعنی چک جانا) برکت شدن سپری شدن
(توپخانه) توپخانه (تالو اوٹھانا) کام برداشتن کام برگرفتن بناگوش کردن (تھرت پھرت)
فرت فرت (تو امتی کا) بر زن تابه گلی (تصویر یکچشمی) نیمرخ (تصویر دوچشمی) مستقبل
(تھوہی) رگا کار رهمار (تہنال شمشیر وغیره کا) لنل شمشیر وغیره (ته نشان) مرصع (تیر لگنا)
تیر خوردن بر چیزی یا بر نشانه (تیتر) تیہو دراج (تیغا) صفحه (تیم جاتا رہنا) تیم بر خاستن
(تھاه) تک قعر (تھوتھڑ) زفونیا (تیل) روغن چراغ روغن سیاه روغن تلخ (تیلی)
روغنگر روغن کش عصار (تی تی) تیج تیج (تیوری چڑھانا) گره برابرو زدن (توڑا
زر کا) بدره (ترازو کی ڈنڈی یا سنگ) ترازوی عدل (توڑا بندوق کا) فتیله حراقه (تنگ گھوڑے کا)

سینه بند	باب تاء هندی	

سله و بعضی باطن گویند ۱۲
سله یعنی بظاهر معتبر و به باطن شریک دزدان ۱۲
سله تربیت بر وزن تعلیم یعنی تھپکنا لڑکے کا ۱۲
سله نام جانورے پرنده ۱۲ ۱۲
سله یعنی جلد و شتاب ۱۲
سله بر قبضه شمشیر وغیره نقش کرده طلا و جواہر وغیره بنشانند و آنچه بجواہر مرصع باشد مرصع کار گویند ۱۲
سله یعنی بشمشیر چپکنا ۱۲ ۱۲

(ٹکسن باندھنا) پنجہ بستن (ٹخنا) شتالنگ (ٹھوس) مشکاشف (ٹکسال) درم مرا دارالضرب (ٹپکنا چھت کا) تراویدن (ٹاٹ) پلاس (ٹھٹھرنا ہاتھ پاؤں کا سردی سے) تقفع (ٹھڈی کا گڑھا) چاہ زنخ (ٹھڈی کو ہاتھ پر ٹیکنا) دست راستون زنخ کردن (ٹھلیا) سبوچہ (ٹھوکر) شکوخہ (ٹھوکر کھانا گھوڑے کا) سکندری خوردن (ٹھونسنا) بچیزی درکردن (ٹالنا بحیلہ) برگردانیدن (ٹپا ڈالنا کپڑے میں) کوک زدن (ٹٹخارنا گھوڑے وغیرہ کا) نقر (ٹٹولنا) پسودن (ٹٹی شکار کی) کاترہ (ٹٹی انگور کی) دار انگور طارم انگور (ٹسر) تبنیک قرز (ٹکر مارنا) سر کلہ زدن (ٹکسال باہر) زر بیرون سرا (ٹکٹکی لگنا) باز ماندن چشم (ٹوٹ پڑنا) از ہر سو ریختن (ٹوکرا) گوارہ گوپان سبد (ٹونٹی) ماشورہ لولہ (ٹوپی الٹنا) جادو زدن (ٹھٹھا کرنا) گنگل زدن مزاح (ٹھیکری) سفال ریزہ (ٹھٹھیرا) ریختہ گر مسگر (ٹھوکر کھانا) پیش پا خوردن (ٹھوکر مارنا) سر پا زدن تیشت پا زدن (ٹیس) تیر کشی ضربان (ٹیکا) تیتہ (ٹھسکا) پستہ (ٹھمکی عورت) پکنہ (ٹیوںکا کان) نی بست کوخ (ٹانک ٹام لگنہ (ٹیکنا) تکیہ کردن بر چیزی (ٹیلا) تپہ

باب الجیم

(جاٹ) غنگ عنج (جازم) جاجم (جاگتے رہنا) شب زندہ داشتن (جالا آنکھ کا) تنہ (جالا سپید مکڑی کا) تفنہ (جالا آنکھ کا) سپیدہ سبل (جامہ دانی) جامہ دان جامہ خانہ (جانگیا) تنکہ (جاڑا سخت) سرمای تلخ جوار بھاٹا مدوجزر (جامہ ہای عیدی وجشن) نہادگی (جاون) مایہ شیر (جبڑا جانہ جفتی کرنا) جفت شدن جفتی زدن (جال لگانا) دام چیدن و گستردن و نہادن و کردن و زدن و انداختن (جگالی کرنا جانور کا) نشخوار کردن (جگانا) از خواب باز داشتن (جگت گرد چاہ کی) لب چاہ (جلق مارنا) جلق زدن (جاہی جوہی) یاسمین صحرائی (جلیبی) حلقی زلیبیا (جاہی لینا) فازہ کشیدن (جمنا) بستہ شدن (جھم لینا) تناہج زدن (جو الحسن کا) دانہ سیر (جوا) تنگ قمار (جوار)

زُرت (جوانی موت مرنا) جوانہ مرگ شدن (جوبن نکالنا) آب پوست افگندن
بلوغ (جوتنا کھیت کا) شُدیار کردن شیار زدن (جُوا رکھنا گاڑی کے بیلوں پر یا بل کے
بیلوں پر) لُنبادہ برگاو بستن خنج برگاو بستن (جورو) زن جفت همسر صاحبہ اہلیت (جوتی
پہننا) پا افزار پوشیدن کفش در پا کردن (جوڑی آنا) تب لرزہ گرفتن و زدن و افتادن
تپ یا زہ گرفتن کسی را (جُون) شپش قمل (جون پڑنا) شپشناک شدن (جون دیکھنا)
شپش برچیدن (جونک لگانا) زلو چسپانیدن زلو انداختن ارسال علق (جھاڑ لینا)
جامہ ہای کسی جستن استنفاض (جھاڑی) توتہ رخبیل (جھالا پانی کا) تفضہ (جھٹلانا)
منسوب بدروغ کردن تکذیب (جھٹلانا کھانا پینا) پس خوردہ کردن دہان زدن نیم خوردہ
کردن (جھپٹ) حملہ زد (جھپکنا) مژگان زدن (جھجر اکھڑا) جامہ تنگ بافتہ متسلسل
متسلسل نامحل (جھالر جھبری) رس (جھومر) یا لکانہ (جھجری) آژنگ
(جھجری) پردہ قفل تہ یا دگی (جھجری پانی کی) دُنبہ (جھولا جھولی کا) بادریچ جنبانیدن
(جھنجھنانا) بخواب رفتن عضو (جھنجھنانا) خلکندہ (جھنکار) جرنگ جرنگ (جوڑا بالوں کا)
تغول (جھیز) دستہ پیان (جھمہ سجد) سجد آدینہ (جھنڈ چھوٹا) چھلا (جھولنا) شرنج
(جھولی فقیر کی) چیز سدان (جھوسنا) ناویدن (جھوٹا) کہ جھجے لوآرہ جھرو وک
وردوکہ (جھوکا ہوا کا) اسیب باد عطفت باد (جھونک تیاری) حچ پید گی بار
گرانی (جھینگا) زبیچ حیرا اسناس زنگہ (جھولی ساقی) ترشدان زنبیل (چھینٹا)
فیروزی یافتن چسپیدن بازی بردن (جھپا) تنتہ زدن (جھیڑیا) چنبا بتوام
ہمزاد (جزو ہندی کتاب کی) تنہ ہندی (جھاڑ) خربلا (جھاڑن غلہ کی) افشانہ (جھکانا)
امالہ عطفت (جھگڑنی والا) شوراگیز پرخاش جو (جھگی جھونپڑی دیوار) دیوار بال (جھولی
جسمیں بچہ رہتا ہی) بار کہ مشیمہ (جھکولا) جنبش باد یا آب (جھاڑو دینا) جاروب
یا جاروبہ کردن و زدن و کشودن (جھنڈا علم کا) بیرق پرچم (جگنو) کرم شب افروز

قبل بفتح قاف و تخفیف میم و ... | پارسی ۱۲ | ... | تمرکا ... | شدہ ... | دادبادی خواہ ... | ... مثلاً ... کا ... اور بیچان کا ... ۱۲ مشتہ | محاورہ امثال ... درخت ... کشتی ... خشنیشو ... ۱۲

(چلی پاؤن کی تلی) سنگ پا سوختہ (جنتری سناروں کی) شقشاہنگ (جنم پترا) تقویم العمر زائچہ (جوبن کا ماتا) مست جوانی (جھوٹا گواہ) گواہ لباسی (جھنجھنا آیا)
(جوتی مین یا دوسری چیز مین پیوند لگانا) پینہ دوختن پارہ دوختن (جھیڑنا) وصالی
نمودن (جھالر) مسلسل (جھکنا پلہ ترازو کا ایک طرف) خم زدن ترازو (جھانکنا)
سر از چیزی بر آوردن (جھاڑنا) نشفہ سنگ یا سنگ خارا (جڑا و کنگن) گوہر کش
(جزیرہ) آبخوست تلیہ (جھپکنا آنکھ کا) مژہ بر مژہ خوردن (جتی) حصوہ (جھانجھ) سنج
(جمنا دہی کا) بستہ بستن شیر (جنگلی چوہا) کلاک موش (جھومر) دستبند قص فرنگی چنبرہ —

باب جیم فارسی

(چادر ایک پتی) رگو تی یک شاخ چادر (چادر پلنگ کی) بستر آہنگ (چادر اوڑھنا)
چادر کشیدن و انداختن و افگندن (چاک کھار کا) چرخ کلال (چاندرات) شب
ہلال غرہ (چاند گہن) ماہ گرفتگی (چپانا) چاویدن (چبوترہ) تاہتابی نشیمن (چوکی)
یعنی کرسی) صندلی زیرکاہ (چپچی لڑانا) طبق زدن مساحقہ (چپٹا) مسطح
(چندی) رفعہ جامہ (چپا ہوا کپڑا) کرچین (چیٹ باز) شعبدہ باز شعبدی (چیتھڑا) زچیچ
ازہس (چیتھڑی روئی) رو غمزہ (چیلا) رنگا رنگ (چت سونا) ستان خوابیدن
(چت پڑنا) ستان افتادن (چتتنہ) لبلبو (چٹان) خرسنگ (چٹخانا انگلیون کا)
قرقعہ انقاص (چٹکی بجانا) فرتاک زدن انگشتک زدن (چٹکی بھر لینا) قبض آسیزہ و
انگشت بر داشتن (چٹکی لینا) نشگنجیدن نیلک زدن نشگل گرفتن (چکا چوند لگانا)
غبار آوردن چشم (چراغدان) چراغ پایہ چراغ برہ (چراہند) خنجیر (چرخی روئی کی)
رحلاج چو نگین و ... (چرخہ کاتنا) دو کردان ریسیدن (چرخی علاقہ بندوں کی)
چرغ ریسمان تاب چرخ ابریشم تاب (چڑھانا) خمانیدن تو پانیدن (چڑیل) بادہ غول
(چلمن) چق چیغ چنغ ستارہ (چلیم یا حقو) پرد پزن (چسپہ) شیردان (چٹکانا) ترغ کردن

ستُو دا کردن بہا کردن (چکنا بالونکا) فتیلہ شدن موی نمد شدن موی (چک جانا)
فیصلہ یافتن (چکنا) تخشان نشو (چکنی مٹی) گل چیپان (چکوتا) وا بریدن مقاطعہ
(چکی کا کھونٹا) دستۂ آسیا (چکی کی کھونٹی) میخ آسیا (چگنا) دانہ چیدن (چلمچی)
طشت لگن (چلو بھر پانی) کف آب (چمار) چرم ساز (چمٹا) آتش گیر (چمچہ) قاشق
(چنید ہا) شپرہ چشم (چنگاری) آتشیزہ (چوٹی ترازو کی) زبانۂ ترازو (چنداکرنا) دائرہ
کشیدن (چوری) تکسران (چوڑی) دست برنجن (چربہ) (چپنا) آرزن (چھت) آسمانہ
(چل چکہ) (چار زانو بیٹھنا) چار زانو زدن مربع نشستن (چارہ) آخر علف (چپٹی ناک
والا) آفطس (چپٹی زانو کی) آیینۂ زانو (چٹخارنا زبان کا لذت سی) تمطق (چٹخنا)
اخبرہ (چٹنی) چیشہ (چپلا) وصلہ (چٹیا) قرنبعہ قبرہ (چنڈہا) پیغولہ ران (چراغ میں
تیل ڈالنا) روغن در چراغ کردن چراغ را روغن کردن (چرچا کرنا) واگفتن (چھوڑنا
جانور کا واسطی چرنی کی) یلہ دادن (چگادہی کا) ماست چکیدہ (چکٹی ڈبہ کی) آلمیہ
(چکنیا) جوان چرب (چکھانا) چاشنی دادن (چکھنا) چاشنی کردن چاشنہ کردن لب
چش کردن (چکوسنا) آسمان آسیا بان (چپنی) دیدان (چوبدار) چوبکی (چوباسے)
متناوحہ (چوکڑی بھرنا) گنبدی کردن گنبد زدن (چوکھٹ بازو) چار چوب در لواس
(چول) پاشنۂ در (چوک) چار سو چار بازار (چوٹ) کوب ضربہ (چوٹی چڑیوں کی سر کی)
پوب (چوریکا مال) مال دزدی (چونکانا) درہم ریختن (چھپکلی) حلپاسہ کرفش —
(چکمک) چقماق آتش زنہ آتش برگ (چکمک کی پتھری) سنگ آتش (چوچی مارنا)
کلمپ زدن نوک زدن (چونکنا نیند سی) از خواب برجستن (چھاپہ کھلیان کا) خرمن
مہر انبار (چھاپنا) بقالب کشیدن و زدن و در آوردن (چھالا پڑنا) آبلہ زدن آبلہ
کردن آبلہ دمیدن (چھچھا) منجلاب (چھیپٹی) چوب ریزہ (چھت پاٹنا) مسقف
کردن بام خانہ (چھتری) آفتاگیرہ (چھتری کبوتروں کی) آدہ (چھچھوڑا) کلڑد

سلسلہ نیسکو مزد و بھرہ ۱۲۵
سلسلہ ۵۲ و بعرنی صرام
گو سند ۱۲ ۱۲
سلسلہ ۵۳ چربہ پوست تنک
یا پوست آہو کہ نقاش
بر نقش یا تصویر
دیگر گذاشتہ نقش
بردارند وگاہے
حفاظان بر چینی
کنند ۱۲ سلسلہ ۵۴
کاہی ست کہ از مین
سر آوردہ ۱۲
سلسلہ ۵۵ موی دیگر در
موی خود پیوند
کنند تا موی خود
دراز نماید ۱۲

(چھچھوندر چھوڑنا) موشک دوانیدن یا سر دادن یا انداختن (چھٹی) شب (چھٹی کا کھانا) نزاج شوربا (چھوڑانا گرو کا) رہانیدن گرو (چھپر) گوشہ چپر (چھپر نا غلہ کا) پکلیدن کو اسیتن (چھجا) طرۂ بام طرۂ دالان باران گیر طرۂ ایوان (چپکلہ کسپو کا) کوچہ نو در دوازۂ نو (چھپر کھٹ) چو بینہ (چھترا) سایہ (چھچھوندر) موش کور (چھکا چھک) گشت سپست مست مستان (چھلکتا ہوا) سرشار (چھکڑا) گردون گرادہ (چنڈول) چکاوک (چھلڑی) داخس گرد چشم (چھلا پہننا) گچہ در انگشت کردن (چھلا لائی) کش (چھتا) دُرّ و بیزن (چھڑی معلم کی) چوب تعلیم (چھنال) زنچپک خلیب کرغال (چھوچھی) ماشوره (چھپ) بہک سفید (چھی جانا) شگافتہ شدن سوراخ سوزن وغیره انجرام (چھپھڑا) لوش کپندره (چھپی) چاپہ گر (چھلا ہوا) بختہ سقشر (چھلن) خراشہ (چھیلنا) پوست باز کردن (چھینٹ پانی وغیره کی) چکلہ چکره رشاش (چھینٹ کپڑا) بشکیل چیت (چھینٹا پڑنا) ترشیش (چھاگل) مشکیزه مشکچہ (چھینکنا) عطسہ زدن (چھپکلی) سُرحچہ (چیره لوٹنا) دوشیزگی بردن (چھن چھن) چاؤ چاؤ (چھولی) استبرق تافتہ (چھاٹن غلہ کی) افشانده (چھچھڑی) سبد کوچک چغربیر (چھتا درمیان دو مکان کی) کونمار (چکی چلنے کا آلہ) آنربیہ آسیا زنہ (چیونٹا) مور سواری (چلم) سر غلیان شہر چلم (چیل) غلیواز چوزه ربا (چھینکا) کنشب (چھوٹی بازار) بازارچہ (چربونجی) حب السمنہ نقل خواجہ (چول) پائی دریا شنده در

باب الحاء

(حاضر جواب) حاضر سخن (حریره) خسیسہ خراره (حرامزاده) تخم حرام (حلوان) نان غالہ مالان (حمیل) وشاح حمائل (حجلہ عروس و داماد) گردک سرا (حاکار) (حقہ پینا) تنباکو کشیدن قلیان کشیدن (حقہ ... نیچہ) ... (حلم) (حق ہمسایہ) شفعہ (حمام) عرق خانہ (... شرعی ...) ... زدن

باب الخاء

(خاگینہ) خایہ گینہ خایہ ریز (خانساماں) میر ساماں (خرّاٹی) خرخر نفیر خواب صفیر خواب (خنچ بالائی) بالاخرچی خنچ بالادستی (خرچی) خرجین (خرچی) خریسہ (خلال) دندان کاو دندان آبریز دندان پریز (خم ٹھونکنا) بازو زدن (خزانہ حمام (خمیر اوٹھنا) خمیر آمدن (خمیر رکھنا) خمیر کردن (خضاب لگانا) خضاب کردن وزدن ونہادن وبستن و دادن وساختن (خنجری) دُقیقہ (خوشبو لگانا) خوشبو مالیدن (خوگیر) نمدزین تگلتو (خیمہ گاڑنا) خیمہ زدن وکشیدن وبرپا کردن (خوش نمک (خط لگانا) خط کردن (خیرات کرنا) ایثار کردن (خو چھوڑنا) خوی باز کردن خوی گردانیدن (خوگر کرنا) خوردادن (خونکا عوض لینا) خون گرفتن قصاص گرفتن (خدمتگار) خدمتگار مسند (چھپر) استر (خبر یا کوئی بات بناکر دوسری کیطرف سے کہنا) خبر زبان کسی بستن وساختن وگفتن —

باب دال مہملہ

(دادا) نیا (داماد) صہر (داروغہ توپخانہ کا) میر آتش (دانت بیٹھنا) دندان بدندان بستہ شدن وکلید شدن ونشستن (دانت کڑکڑانا سردی وغیرہ سے) دندان بہم خوردن ڈگڈگ (دودہی) شیرگیاہ (داروغہ دیوانخانہ) میر بار (دودہ کی دانت) رواضع (دُم گزا) دمغازہ دمغزہ عصعص (دوپہر کو سونا) نیم روز خفتن قیلولہ کردن (داشنانہ شکاری جانوروں کا) بہلہ (دوالی جہنائی) قابلہ ماماچہ پازاج پیش نشین (دو نگینی ایک انگوٹھی میں جڑے ہوئی) نگین دولائی عاشق معشوق (دُوَا) دُدُک (درباری کپڑی) رخت سلامی رخت سلام علیک (داد) قوبا (دستانہ آہنی دستواتہ دستینہ (دہ دہرا) نیکو فنہ جبر کیش (درماہہ) ماہیانہ ماہوارہ ماہانہ براءت مرسوم (دروازہ بھیڑنا) در فراز کردن (دریچی) دستاس (دڑار) شگاف دڑزہ (دڑبا) گربانہ (دفتی) دفتین (دلال) شغنسار دستار (دولہن) بجو بانو عروس بنگیہ (دمچی) پاردم (دوبارہ کہنا) تکرار کردن (دمڑی کا) سنگوک (دم رکنا) دم گرفتن

ودست بپازو زدن ۱۲

یعنی طعام دہلیٹ ۱۲ خط زدن

(دم مین آنا) دم خوردن فن خوردن (ڈنبا) دنبہ گبش (ڈنو ندہی) روز کوری
(دوات) آمہ (دیوالا نکالنا) چراغ روشن کردن ہندو (دو بدو) (دوپہر ڈھلنا) برگشتن
آفتاب از نصف النہار آفتاب بزوال گرائیدن (دودھ پھاڑنا) شیر بریدن
(دودھ چھوڑانا) طفل را از شیر باز کردن و بریدن و واگرفتن (دوات مین چلانے
کی سلائی) دوات آشور (دو دہار) دہ دور (دہکیانا) از پس صدمہ دادن ورزدن
(دست آنا) دست اجابت شدن (دور کی ہانکنا) بالا خوانی (دوغلہ) الگدش دوتخمہ
(دوغلی) ہجینہ (دولائی) دوتہی (دوہتھڑ مارنا تلوار کا) تیغ دو دستی زدن
(دہات) آب پشت (دہار) تار شیر و روغن وغیرہ (دہار اپانی کا) ناصفہ (دہنبا)
کطِ ستیہ (دُہرا ہا بیماریکا) نکس (دہڑی) زہدان (دوہری بات) سخن پہلودار
حرف پہلودار (دہسنا زمین مین) بزمین فرو شدن (دہمک) کوفت آواز کوفت
صدا (دہنگشتی) پادِناک پادِنگہ چوب دِنگ (دہنگنا) پنبہ زدن و اشتیدن (دہنکی
نداف کی) کورک (دہنکی عورتون کی) کمانچہ (دہنکی ہوئی روئی) پخستہ (دہنی) تیر بام
دار بام (دہوپ) شید آفتاب (دہوپ دکھانا) آفتاب دادن در آفتاب افگندن
(دہول مارنا دشمن پر) آلیغار زدن ترکتاز زدن (دہوکہا کھیت کا) خوشہ خواسہ
ہراسہ آنچہ داہول (دہوکہا مطلقاً) چشم آرو (دہوکہا دینا) غلط دادن (دہونکنی)
آتش افروز (دہول مارنا) سرچنگی زدن (دہول کھانا) سرچنگی خوردن (دہونی
دینا) بخور دادن (دہی جمانا) ماست بستن شیر را بانیدن (دیا سلائی) کبریتہ
بجز حنس کبریت (دیگچی) دیگچہ (داڑہی خشخشی کرنا) مورچہ لی زدن (دہمکانا)
بیم کردن (دوپٹہ) داسنی سراندار (دب جانا زمین کا) زمین بہتہ افتادن (ڈھکیلنا)
عنبر دان عنبرینہ عنبرچہ (دیمک) دیوک دیوچہ (دیوار بنانا) دیوار کشیدن
(دہکا لگنا) صدمہ افتادن (دہاپ تگ دیوار گرانا) دیوار افگندن و انداختن (دہرم

حمو (داڑہ) ضرس (دیورانی) سلفہ (دودھ کا بار اٹکا) سشیر زدہ (داڑھی والا آدمی) ریشو ریشور

باب دال ہندی

(ڈاٹ) بند شیشہ سربند شیشہ (ڈاک) چاپار چپار چپر پایام (ڈاک چوکی) اسکدا (ڈالی میوہ وغیرہ کی) پیشیارہ تفت طبق (ڈانڈ) مجداف چوب کلہ بیل (ڈانک) فوہ ورق زیرنگین (ڈانس) بقہ (ڈائن) جگرخوارہ (ڈبڈبانا آنکھ کا) آب گردیدن در چشم اشکناک شدن چشم (ڈنڈی ترازو کی) شاہین (ڈالنا کسی چیز کا کسی چیز میں) کردن مثلا رشتہ در سوزن و بند تنبان درازار کردن (ڈولدو ولس کا) حقہ (ڈبیا) قوطی (ڈر جانا) ترسیدن (ڈف بجانا) دائرہ زدن (ڈکار) آروغ جشا بر چکاک (ڈلی کتری ہوئی) فوفل پارہ (ڈنڈ پیلنا) شنو (ڈنڈ کرنا) شنو رفتن مشق شنا وشتن (ڈوب) بیقلم مدار (ڈوبنا سورج کا) فروشدن آفتاب (ڈوپٹی ریشہ) دولا (ڈولا ہوا) (ڈور پتنگ کی) ریسمان کاغذ بادی حبل الطائرہ (ڈوری انگیا کے کناری کی) گردبافت دہ پیراہن (ڈوریا) سگبان (ڈولا ڈولی) محافہ (ڈونی) شنا گونہ (ڈونگی) سنبک (ڈوئی) کفگیر چوبی کفچہ چوبی (ڈوم ڈھاری) غنیاگر (ڈھالنا) در قالب ریختن (ڈھاک) پلاس (ڈھاٹا) دہان بند (ڈھکانا) نمودن در ربودن (ڈھلکا) دمعہ (ڈھینڈ ہورا پیٹنا) منادی کردن جار زدن (ڈھکیلنا) از پس افگندن (ڈھلکیا) دہل زن (ڈاکا مارنا) غارت زدن (ڈھیٹ) خیرہ (ڈھیکلی) منتفہ دالیہ غلتک (ڈیوڑھی) بالان شدہ دہلیز خانہ ؛

باب را مہملہ

(راپی) اشکرزہ (رستا برتن) راتنج (رندا بڑھی کا) رندہ رستقن (رس) افشرہ نیشکر (رات کو چلنا) شبگیر زدن (رستہ سمجھانا) زیک (راچھ) دند (رال بہنا) گلیز روان شدن (راوٹی) چار طاق (راہ دینا) کوچہ دادن راہ دادن

بعنو بر کشتی ران ۱۲ علہ وبمعنی آفتاب نشستن نام ۱۲۰۵

(راہ روکنا) سر راہ گرفتن راہ بستن راہ فروبستن برکسی یا کسی را (رائتہ) نمکینہ
(رتوندھی) شب کوری (رد کرنا) شگوفہ کردن (رسد غلہ کی) رشد ہیرہ (رسد
یافتہ (رد دیوار کا) ردہ چینہ داو دائی لاد (رشوت دینا) پارہ دادن (رشوت
لینا) پارہ گرفتن (رفو کہلنا) رفو برخاستن (رسنا) قلس (رکھائی) آسکنہ (رگڑ)
خدش خراش (رنجک باروت کی) چاشنی (رنڈی باز) زن بارہ (رنگ بدل جانا)
گونہ برگشتن (رنگریز) رنگرز صباغ (رنگ فق ہوجانا) رنگ پریدن شکستن
و باختن (رکھوالا کھیت کا) کشتبان (روشندان) تابدان (رنگ کاٹنا) رنگ بردن
(روا سا ہونا) گریہ در گلو داشتن (روٹی پکانا) نان بستن و پختن (روغنی روٹی)
روغنینہ (روکنا کسی چیز کا) سپر کردن چیزی را مثلا دست را یا چوب را (روکھی
روٹی) خشکنانہ (رومال) روپاک و دستمال دستپاک (رونگٹی) موئی زرد
(رونگٹی کھڑی ہونا) موی و اتیغ شدن (روئی تومنا) پنبہ شگافتن و کشنید کردن
(ریتنا) سوہان کردن و زدن (ریٹھا) بندق ہندی (ریڑہ) پشت مازہ پشت مہرہ
(رینٹ) خلم مخاط (ریوڑی) کرنبیا کبینہ (رنیہ) خاک گاذران (روکھی کھانا) نان
شکستن و زدن

(راہ مسدود) راہ بستن

باب زاء معجمہ

(زرخالص) دہہی (زچہ) نفسا زچہ (زرہ پہننا) زرہ در برکردن (زن بی پستان
وشیر) قبہار (زبان زرگری) کوترہ (زیادہ ہونا ایک پلہ ترازو کا) سر و اشتن ترازو
(زور پر آنا شکار کا) بر سر تیر آمدن نخجیر (زانو توڑ کر بیٹھنا) زانو زدن و کردن
(زنبیل) سبیل (زنبیلنا) شنلیدن سلیلیدن صفیر زدن (زین کسنا گھوڑی پر)
زین بستن و کردن اسپ را (زمانا پیری کا) پیرانہ سر

باب سین مہملہ

(ساڑھو) ہمداس ہمداد ہمزلف (ساکھو) سال (سالگرہ) رشتہ عمر تسبیح سال

(سالوتری) بیطار (ساندا) اتاد (سبنگ ھار) شاقول (سیجڑھا جانا پانی
یا شراب وغیرہ کا) تیسر کشیدن بر سر کشیدن (سم شتر) اسپل (سحرگہی) سحور سحر
(سری بکری کی) جفتہ (سزا دینا) سزا کردن کیفر کردن سزا در کنار کردن و نہادن
(سسرال) خسر خانہ بیت الصہر (سپہرا) مار افسا مار گیر (سوزاک) سپیو (سنانا)
شنوانیدن بر گوش زدن و در گوش کشیدن و رسانیدن بر سامعہ کسی عرضہ دادن
(ساڑی) شاری ستارہ (سل بٹہ) سنگ صلایہ سنگ صلایہ و بیتہ (سینی) سینے
(ساگ) ترہ سبزی (سالن) نانخورش ترنانہ (سالا) ختن برادر زنہ (سالی) خارزنہ
ختنہ (سامنی کرنا) دو چار کردن روبرو کردن (سانچا) تبنگ قالب (سانڈ بیل)
سائبہ (سانتا مٹی کا) گل کردن (ساہی) خار پشت چکاسہ سنغر (سبز قدم) سبز پا
(سبورا) صابورہ مجا جنگ (سبیل رکھنا) آب خیر کردن سبیل کردن و کشادن
(ستالی) درفش (ستنبا) شترنج (ستو گھولنا) بشورانیدن لپست (سٹھیانا) فرتوت
شدن (سرخ بادہ) علت سرخ (ساوان) شاماخ (سر دوال گھوڑیکا) افسار
فسار (سر سہلانا) دست بر سر کشیدن (سرکانا) یکسو کردن (سرکنا) یکسو شدن
(سرنگ) آہون نقب (سریت) خاصگی (سڑنا) بو گرفتن (سڑاسڑ) شپشاپ
شپاشپ شپ شپ (سڑاہند) سپنت عفونت (سکڑنا) درہم کشیدہ شدن
(سکورا) اشکورہ اشکرہ (سگا بھائی) برادر عینی (سلام کروائی) سلامانہ سلامی
(سلجھانا) از ہم کشادن (سمٹنا) فراہم آمدن (سمدہیانہ) خسرانگی مصاہرہ (سمیٹنا
دامن کا) دامن چیدن (سن) لادنہ (سنجاف) سجاف عطف (سنڈاس) چاہ سبز
(سنسنی) انبر (سنسناہٹ) کت (سنگم) ملتقی البحرین (سہرا باندہنا) سہرہ بستن
(سینچنا) آبیاری کردن آب دادن (سیندور) زنجرف (سیٹھ) غلاف الفول
وعاء الفول (سایئس) مہتر اسپ سئیس چاروادار (ستھرا) زداندود (سوا)

سلہ سمنا کہ وقت دوشیدن بر پای ستور بندند ۱۲
سلہ و بر گوش کشیدن نیز آمدہ ۱۲
سلہ آلہ کہ کفش گران بدان سوراخ کنند ۱۲
سلہ نقب بالفتح زدن نیز
و آفتن و آفتن
در ہندی سم و آہنگ کاٹنا ۱۲
سلہ کہ از ان رسن سازند ۱۲
سلہ آواز ظرف وقت آب و روغن و غیرہ ۱۲
سلہ ترکاری معروف ۱۲
سلہ و سوہا بانزدہ فارسی
و ہندو والدہ ۱۲ ۱۲
سلہ خواہ پوست باشد خواہ جامہ خواہ عضو ۱۲

تمنہ (سوا پائی) قرق (سواری) برنشستنی راحلہ (سوپ) چاولی چھج
غلہ افشان (سوت) انباع وسنی (سوتا دریا کا) شاخابہ خلیج (سوتا پانی کا عموما)
زہاب عین ینبوع (سوتنا) خرطا (سوتیلا بھائی) برادر اندر برادر اخیافی (سوتیلا
بیٹا) پسندر پسر اندر (سوتیلی بیٹی) ربیبہ (سوتیلی ما) مادر اندر نامادر (سورج گہن)
گرفتگی آفتاب کسوف (سورج مکھی) تاج آفتاب پرست (سوس) خوک آبی
(سوکنا) نشف (سولہ بگھی) شش درہ سہ پرہ (سونٹا) کتک (سونٹنا) آشوردن
مرج (سوئیان) رشتہ حلوا (سونٹا شتر بالونکا) باہو (سیڑہی) شاتو (سوراخ جالی کے
درمیان کا) کلوی آسیا (سیسا) سرب (سیفہ کرنا) سیفہ کردن (سرباری) (سمدہی) ہمسالہ
(سمدہن) سامنہ (سامنے) مجوز کرنا (سردار گانونکا) میردہ فرناس (سینک) سیخک
جاروب (سینچا ہوا) لبارده (سینگر) داس اخگل (سولسنگار) ہفت وشه
(سردار فوج) سرلشکر (سیاہی دوات میں ڈالنا) سیاہی در دوات کردن (سودا چلے بکنے
والا) خریدار گیر (سیٹھا) تفلہ بیٹژہ (سیر کرنا) گشت زدن و کردن (سیخ تانبا پیتل)
سیخ سرکج (سکنا) آتشکاری (سینگ مارنا) سروں زدن (سینگی والا) شاخ کش
شیشہ کش (سینگی لگانا) شاخ کشیدن شیشہ کشیدن (سینگی) محجمہ ستیر (شوہر کو)
شوہر دار محصنہ (سہ درہ) دالان سہ چشمہ (سازوار ہونا) سازگار آمدن (سر دہونے کی چیز)
سرشو (شیخ پیر)

باب شین معجمہ

(سجی) شخار
(شامیانہ) آسمان گیر سایہ پوش سائبان (شوربا) مرق (شیرازہ کھل جانا)
شیرازہ از ہم گسستن و از ہم گندہ شدن و از ہم فرو ریختن (شرارت) شب چکاب
شب چنچک (شہبالا) ہمدوش ساقدوش (شلنگیں مارنا) شلنگ زدن (شلوکا)
فرجی (شہتیر) فرسپ (شہ دینا پتنگ یا آدمی کا بتعریف ہیجا) ریسمان دادن
(شیشی) قدرہ (شہنائی) سورنای (شدت کا جاڑا) سرمای تلخ (شکرا) اشکرہ:

باب صاد مہملہ

(صندل یا عطر لگانا) صندل یا عطر مالیدن وکشیدن (صاف کرنا کتاب وغیرہ کا)
بہ بیاض آوردن (صافی دیگ کی) دستمال (صافی بنگ وغیرہ کی) پالونہ (صحبت
برار ہونا) صحبت درگیر شدن وراست آمدن و درگرفتن و برآمدن ونشستن
و برار شدن (صحن) پیشگاہ پیش طاق پیش ایوان (صحنکا) صحن طبق طعام (صوف
دوات کا) صوف لیقہ (صیقلگر) روشنگر پرداز گر (صلح طاہری) گرگ آشتی

باب طاء مہملہ

(طرفداری کرنا) سوی کسی گرفتن وداشتن (طشت پائخانہ کا) راحتی (طمنچا) تفنگچہ (طفیلی
مہمان) ہمشام (طویلہ) آخر (طوطی) کنجشک توتی توتی گوہی (طمانچہ مارنا) تپانچہ زدن

باب العین

(عامل) پریخوان عزایم خوان (عیال واطفال) زیب وزاق (عمارت کی جالی
شبکات (عینک) منظرہ چشمک (عمر چھپانا) سال دزدیدن ۞ (عاق کرنا)
زبہر کردن ۔

باب الغین

(علاوہ) بر سر
(غلیل) کمان گروہہ کمان مہرہ (غور سے دیکھنا) دیدہ را نازک ساختن زرف نگریستن
(غلطی اور وہم میں ڈالنے والی بات) اغلوطہ (غٹ غٹ) جرجرہ (غصہ کرنا) خشم راندن گرفتن

باب الفاء

(فارغخطی) خط پاکی (فیصل ہوجانا مقدمہ کا) از ہم گزشتن مقدمہ قطع شدن مقدمہ
انفصال پذیرفتن مقدمہ فیصلہ یافتن مقدمہ (فال لینا) فال گرفتن وبرداشتن
(فتوحی) صدریہ (فاقہ پر فاقہ کرنا) روزہ بروزہ بردن (فیرنی) مسلکیہ (فی کس سے روپیہ
علی کس روپیہ) (فیل مرغ) خروس بوقلمون (فصیل دیوار قلعہ) بارہ (فصد کھلوانا) فصد کردن رگ زدن

باب القاف

ملہ کردو ہم یعنی غلولہ
ان ست ۱۲
۲ ـ ونیز بالفتح
دیدن و کشودن
وجستن وزدن
وبرآوردن ونشستن
مستعمل ۱۲ ملہ بمعنی فی کس ہے
یعنی فی کس سے فاعدہ
اشرفی وروپیہ کا فارسی روپیہ

(قسم سخت) سوگند گران (قائزہ کرنا) قبضہ کردن (قبضہ پانا) قفل بستن (قفل لگانا)
قفل زدن (قبضہ پانا) دست یافتن (قرمزی) (قاشی گر) (قلم و رنتان) قتاشچہ قاشچہ
(قلم پاک) قلم پاک کن (قلمیہ) (قندیل) جیم اعوزہ (قیمت شیشوں کی) انگار قیچی
(قیمہ پار پاک) قیمہ سر شوری (قبا پہننا) قبا در بر کردن و کشیدن (قسم توڑنا) سوگند
شکستن (قسبا داد) قصاب شکن (قط لگانا) قط کردن و زدن (قیروت) (قطران)
قطگیر

باب الکاف

(کامدار) طلادوز نقرہ دوز (کاوا دینا گھوڑے کو) چرخ دادن اسپ را (کھڑا سونا) پیا استادن
(کھائی) کندہ (کبوتر باز) تشضا ز (کبرا) کاشغ ابلق پیسہ (کپاس) پنبہ (کٹھل) کٹور سے
علم پر کی) طاسک علم (کوئل) زغنک (کھلنڈرا لڑکا) بازی کوشش (کھلیان
اوسایا ہوا) چاش (کرشی) دستنبو (کباب نکالنا سیخ سے) کباب کشیدن (کرشنے) کل بالہ
کل اندراپہ (کرتی) گرجن کر کر (کسمر) کل کا ٹیرہ گل کا چیرہ (کوکا) سنجیع کوکنار
(کرم کلا) کرنب کلم (کاکب) برج کبوتر (کھنڈسار) قند قند (کام کا آدمی) اہل کار
(کانٹا کوئی کا) چاہ جو چاہ یوز (کانٹا مرغ کی پاؤں کا) خار خروس (کانٹے نکالنا)
برآمدن مقعد (کالون کالون کو ونکا) کاغ کلاغ (کوٹھری) اوتاغ اوتاق حجرہ
(کندہ بندوق کا) قنداق (کھدی) بجرز (کوٹھی) چندم (کھینت) ساق
(کائی) جل آب جبل و زغ جامہ غوک طحلب (کائی لگنا) جل بستن آب (کپہ)
دبہ (کپڑا ہند) شیاطہ (کپڑ ولنی ہونا) حیض آوردن (کپی) سنبیہ (کترانا)
راہ جیب کردن (کترنا) مقراض زدن و کردن (کترن) تراشہ مقراض ریزہ مقراض
(کتیا) لاس لادہ (کتار) کتارہ (کتائی) گل خار (کترا) قطیعہ (کٹنا) قلتبان
زنجلب قرمساق (کٹنی) میاندار دلالہ (کٹورا) مشربہ سقایہ (کٹورا تانبے
طرح جہار) (کٹوری پانی پینے کو غیرہ کی) پنگان (کٹھری لکڑی کی) صندوقچہ

گردن بند تمیمہ (کٹھلا) کندہ (کپڑے اوتارنا) جامہ از تن برکشیدن و برآوردن
و برکندن و باز کردن (کپڑے پہننا) جامہ در بر کردن در خشت پوشیدن و در
بر کردن و بر تن کردن (کٹیا مچھلی کے شکار کا) شست (کچا دھاگا) شیشہ بیابان
(کچھوا) باخہ سنگ پشت کشف (آگ پشت (کدال) زاغ نول (کراہنا)
آہ با آہ اندر شدن (کرتا) قمیص غلالہ (کرتی) نیم تنہ (کرسی) زیر گاہ (کرسی
پشکریزہ (کرسی بچھانا) کرسی نہادن و افگندن (کرکری) تخشہ اسپ (کریدنا
آگ کا) آتش زیر و زبر کردن (کریدنی) آتش کاو (کریلا) سیماہنگ (قفا (کھا
(کڑا ہاتھ کا) یارہ دست برنجن سوار (کڑا پاؤں کا) پای برنجن (کڑچھا) زیلاج
(کڑاہی) کفگیر (کڑبڑی داڑھی) ریش دو مویہ (کڑک مرغی) کرک کاسہ
(کڑبڑی داڑھی والا) آمیزہ موی چال (کڑکڑانا مرغی کا) کرانیدن کرہیدن
(کڑی کڑی) کج کج (کسان) کشاورز برزگر (کفش) کفش جستہ (کسبی)
روسپی نول گاولی (کسوٹی پر رکھنا) بر محک زدن و کشیدن عیار کردن (کسیلا)
زخمہ عفص (کشت دینا) شہ دادن (کشتی لڑنا) کشتی کردن و گرفتن (کشتی برابر
رہنا) کشتی گرو شدن کشتی قدر شدن با کسی (ککڑی سوت کی) پنال کرو فرزوک
(ککھوالی) بغلک کولانج (جست طفرہ (کلیچہ کلان) کلیچ (کلیچہ) کلیچہ (کلا بتون)
زر رشتہ (کلی کرنا تلوار کا) کند کردن تیغ (کلپ) آہار (کلس) طوق ستیل سر گنبد (کلی
کرنا) آب بدہن کشیدن (کلور) گاو دوشیزہ جذعہ (کلا درخت کا) کندہ (کلھاڑا)
ساقور (کلھاڑی) تبر چوب شکن (کلھیا) کوزہ قفس (کھانا کھانا) غذا کردن
و چشیدن طعمہ چشیدن چیز خوردن (کلی) کتہ (کلی پانی کی) غلغل (کلیانا)
شگوفہ برآوردن (کلیل گھوڑے کی) استنان (کمہا) کمان چوب (کمر
کرنا) کمر سیخ کردن (کنٹھا گلے وغیرہ کا) گجگاہ جہنگ جہانک (کنٹھا لگانا)

نیفہ کو کہتے ہیں علاوہ ۱۲
سنگ پشت ۱۲
آہ در وہ ۱۲
وتار بیابان ۱۲
گوید و در نفایس ۱۲
کاسہ یعنی ۱۲
آوازہ ۱۲
قمری ۱۲
گوسفند ۱۲

گجک بر دو در گریبان دوختن (گھنڈی گلے کا) گڈو وصد (گگی جامی کی) تریزا (کلی
ترقاصہ (کندہ درخت کا) تاپال ستاق الشجر (گٹ یگر) جامہ کوب (کندہ کوب)
نجران (گھل) پلاس (کنڈی دروازہ کی) زرفین زو فلین نعل در (کیجانا
تیغ وغیرہ کا) دم شمشیر پریدن و خندیدن و ریختن و رخنہ دار شدن (کندلانا)
گوش خر گوش خرک (کنکری) سنگریزہ (کیونسا) فرزند نا شیدہ (کن انکھیوں سے دیکھنا)
بگوشہ چشم نگریستن (کنگن) دست برنجن (کانٹا ورق کے کنارے کا)
کنارہ ورق چیدن (کنگھی کرنا) شانہ زدن و کشیدن (کواحلق کا) ملازہ
(کواڑ) تختہ در (کنواں کھودنے والا) کنکن (کوتنا) اندازہ کردن (کولا کھسکانا)
جنبہ گردانیدن (کوٹھا) تنورہ بدن (کوٹھی کنوی کی) وسب (کواڑ کھٹکھٹانا) بر در
زدن دق باب (کوٹھی بندوق کی) خزانہ تفنگ (کھلانا) بخورش دادن
(کوٹنا) سپوختن (کوچی جلاہوں کی) دفتہ عجروا شد (کود کود کے چلنا) جہیدن
رفتن (کودڑ) گدرم (کوڑ کلابتون کی) زنجیرہ تیتلون (کوریا ختن کی) شفتہ
(کورا برتن) آب نادیدہ (کوڑا) خاکروبہ خراش (کھوٹی) تغارہ (کوڑا کیرا)
جامہ ناشوی (کلابازی کھانا کبوتر و بازیگر کا) معلق زدن (کوڑی پیٹ پر کی)
استخوان سینہ قوس (کوس کا نشان) کھمب علم فرسنگ سار سنگ نشان (کنگلی)
کلل جنعہ (کاٹھ جو قیدیوں کے پاؤں میں ڈالتے ہیں) گلیدان کلندر کندہ
کندہ پا (کوسنا) دعای بد کردن (کولینڈ) قفل شدن سگ چسپیدن سگ
(کوکرمتا) خایہ دیس سماروغ (کوکھ) تہیگاہ (کول) کرانس کنٹ (کولا) خشوہ
(کولھو) چرخشت شکنجہ عصاری (کونا) بیغلہ پیغولہ زاویہ (کونا آنکھ کا) پیغولہ چشم
کنج چشم (کلابازی ڈنڈ بازوں کی) معلق کشیدن (کیڑا اچھپا ہوا یعنی جسم و طلا کے
نقوش بناویں) جامہ حلکاری (کونڈا) لاوک (کوبلا) انگشت زنجال (کھاٹ)

چارپایہ اندول (کورتو) قصب الجیب رقع (کہار) کنار (کہار رنگریزون کی) تہجار
(کہال) دم آہنگر دمہ (کھوٹی چاندی) سیم دغل سیم قلب (کھتا) سطورہ تہ خانہ (کھیتھا)
ہیچوش جمز (کہنسل) عشک کتان) شبکنہ (کہار اگھاس کا) تنکیان ترارہ
(کھرکھرا) خشن دشنت (کہگل کرنے والا) گلکار گلگر (کھنی) آریچ (کھچڑے
کچری کشمری (کھر یعنی گنگری) تحریر ریزہ حوالی ریزہ سرائی (کھرا) تزہم و تم
تارہ میغ (کھرپا) رنبہ (کھرچن) گیرہ قرہ بنکرآن (کھرنڈ) کرشنہ خشکریشہ
(کھرہرا) خرخرہ ستانہ سقو خارز (کہراون) یا افشار لنشلین چوبی (کسی کا گھر)
بیت اللطف (کھرکھر) حنحنہ (کہگل) (کہلرہی) قلفہ (کھلکے بیٹھنا) فراخ نشستہ
(کلبھا) سبیان (کہنی) بہ دادن (کہلوانا) لعبہ (کہلی) کنجارہ مرشف (کارخانہ) کارگاہ
(کھنہ چیز و نکا بیچنے والا) کہنہ فروش (کھپڑا) آتش جیر (کروٹ لینا) از پہلوی بہ پہلوی گردیدن
(کھچڑا) سبزی فروش [illegible] (کھولی بنانا) سیخ تراشیدن (کہیتی کا بیل) گاو کار (کھنڈہ)
گلوتہ طاق (کبیلا) [illegible] (کسبے کو ٹین سے) منارہ ہای چاہ (کہنکھورا) ہزار پا
(کھنکھار) تنحنح (کھنکھارنا) آتش روشن کردن (کھنگالنا برتن کا) مضمضہ (کہوسا)
گوشہ گوشیر (کھوکھلا) میان تہی (کھونٹا) ناسرہ (کہوسنا) فرو کردن فروزدن
(کہوہ) گوکو [illegible] (کہیسنا) نشا کردن حشارہ کردن (کہیرا) بادرنگ
(کھیسا) کیسہ دلاکی (کیاری) کرز کرزہ (کیچڑ آنکھ کی) رمص خلہ چشم (کیچڑی)
عمخانہ (کیچوا) گل خورہ (کیڑا ریشم کا) پیلہ (کیکڑا) خرچنگ سرطان (کیل) میخ
آہنی (کیلنا سانپ کا) مارسبتن (کیلا) موز تخلیج (کھانا تا ثیر لونیکا کہیت کو)
ملخ زدن کشت ۱۲

باب کاف فارسی

(گوٹ) دانگانہ (گابھ ڈالنا) انگانہ افگندن افگانہ افگندن (گادا) [illegible] (گھنٹی) جبالہ (گارا)
گلابہ (گاڑنا) بخاک در کردن زیر خاک سپردن (گاڑ یا گیڑا) سفت شفیق [illegible]

سلہ ازیزوا در اللغات ۱۲
سلہ یعنی چوب درخت ازینہ ۱۲
سلہ یعنی کہال لوہارون کی ۱۲
سلہ اور ہر چیز راست کی کاٹنے والی کو بھی کہتے ہیں ۱۲
سلہ دو عود ازنرگو ہینہ ۱۲
سلہ یعنی آواز ہتھیارون کی ۱۲
سلہ یعنی پوست سرتہ ۱۲
سلہ پیچیدہ بیان کردن
سلہ آواز صفت کردن گلو ۱۲
سلہ واو فیز معجمہ ہیند ۱۲
سلہ انگشت کہ ... نیم و گشت ... دو ... چیزی از پوک ... نجام خوردنی کردہ شود و این لفظ گوشہ محاورہ مالوہ دکن است ۱۲

(گاڑھا از قسم آب) گنندہ دُفزک تندار غلیظ (گاڑی بہل) آرابہ (گاڑی بان)
ارابچی (گالا روئی کا) پختہ بستہ بندہ (گانٹھ پڑنا) گرہ خوردن (گپتی) عصا شمشیر
(گتھنا) باہم پیچیدن (گھر بھیڑنی و بچو وغیرہ کا) وجار (گدر) نیم رس (گٹا ہاتھ کا)
بند دست (گٹھری) پڑوند پلوندہ (گٹھلی) خستہ (گچھا کنجیوں کا) دستہ کلید
(گلٹی) باعزہ غدہ (گنٹھیا) عزارہ جوالق (گچی) علاقہ (گاڑا بیٹھنا) کمین کردن
و گرفتن و زدن و آوردن (گانڑو) پشت انداز (گبرولا) جُعل گستل (گچی کی
روئی) تو رسہین (گچ) وگرچ (گُڈو دینا) گرہ زدن (گرینٹ) تیر ترج دلو (گھر کا چور)
دزد خانگی (گُڈی) پلاس (گل کرنا چراغ کا) چراغ کشتن و خاموش کردن (گل لینا)
گل از چراغ گرفتن سرچراغ افگندن (گودنا سوئی وغیرہ سے) آژدن آجیدن
(گولہ انداز) توپچی (گدالا) عقلہ (گدام) دبوسہ (گدری) زندہ (گدر یا سپاہ) درخت
فاقہ (گدگدانا) بغلغچ کردن غلغلچ کردن کسی را (گدلا پانی وغیرہ) لوشاک
گدر (گدنا) ورشم (گدانا گدنے کا) استیشام (گدے والا) خربندہ (گدہے کا بچا)
خرکرہ (گدی حیض کی) شلہ گرسفت (گدی زخم کی) رفادہ (گدی) قفا (گڑیا)
شبان چوپان (گڈی ساگ کی) دستہ ترہ (گزاری کی ناو) کشتی گزر (گوندھی ہوئی
تسبیح و ہار وغیرہ) سلک رشتہ کشیدہ (گرہی) علامت سرخ (گرہی کوبین کی) رسن پیچ
چرخ پیچ (گریا پشت کی) بازن مازہ فقرہ (گڑگڑانا) ستیہیدن (گال پھلانا)
دہن پرباد کردن (گدہا) گوسفاک (گڑہی) قلیچہ (گڑہنا زیور کا) زرگرے
کردن (گڑہنا اینٹ کا) خشت پراستن (گڑیا) آمفت عروسک (گلا آدمی کا)
دخل (گلاب پاش) گلاب زن (گلا پکڑنا کسی چیز کا) گلو گرفتن (گلا گھونٹنا)
خبہ کردن گلو فشردن (گلیہڑا) ہردو کنج دہن سماسغان (گل تکیہ) گرد بالش
(گلگور) ریقہ (گینڈا) کرگدن (گھڑ گھڑاہٹ چکی کا) غریو آسیا (گپ چپ) دم نگھداہ

(گھونٹ) دم آب (گھوڑا تناسب الاعضا) ریختہ پا (گگھری) شوشک پران شوش حرما
(گگلی صیقلگرون کی) بزدانع (گگلی ڈنڈا) پلہ وچیفتہ چالیاک (گنجا) گل کچل —
(گندا انڈا) گندہ لیخ (گندہ بہار) باران سرما (گندہی) بوفروش (گندی)
دفار (گنڈا) رشتہ تپ (گنڈلی مارنا) حلقہ زدن (گوبر کرنا) سرگین کردن
(گوٹ مارنا) لت کردن مہرہ (مہرہ زدن) (گوٹ مرنا) لت خوردن مہرہ (گورکھ دھندا)
سجارہ قفل وسواس (گوڑا یعنی سندان) چدار شکیل (گوڑنا) خشیار یدن
شیار کردن شومیزیدن (گولر) انجیر آدم (گوکے) عوک غلاک غلہ دان (گولی)
شاکینہ (گرجا گھر) کلیسا (گون) جوالق جوال خرجین (گوندھنا بال کا) موبافتن
(گھوڑیکو گھی مین کسنا) اسپ را بربستن (گونڈا جانور وںکا) اغل آغال حظیرہ —
(گھاتا) برسری سرچکاوی (گھاٹی) درہ کوہ (گوہار) چربک (گاگلا) لقیات
القاضی لقیمات الظرفاد (گھتی) ترقہ (گھانجنی) شعیرہ (گھائی انگلیون کی) شترہ
(گلا پڑنا) گلو گرفتن حلق افتادن (گھونسا بنانا) مشت بیضہ کردن (گلی پڑنا)
بر گردن افتادن (گھٹا پیشانی وغیرہ کا) پینہ شوخ ھجل سجادہ (گھٹنیون چلنا) غیژیدن
غژیدن (گھچ پچ) درآوردہ (گھرا لگنا) غرغرہ (گھرا) گلیزہ سبو (گھڑدوڑ)
سباق مسابقہ (گھسیٹن) نشان کشیدن آثر ایجر (گھگھی بندہ جانا) دم از گریہ
گرفتن (گھمنی) سرگردش گیجہ دوار دوران سر (گھن) شپشہ (گھننا) شپشہ در
غلہ افتادن (گھن کھانا) کراہست کردن (گھنا باغ) باغ درہم درختان (گھنڈی)
بندہ چوساک گوئی گریبان گوئی انگلہ (گھنڈی لگانا) تکمہ بستن وکردن ونہادن
(گھنگچی) چشم خروس (گھڑیال) ساعت الشارہ ساعت آلہ ساعت (گھنگرو ناچنے
والون کے) قلتقلہ زنگلہ (گھیرلینا) گرد گرفتن گردکسی حلقہ زدن (گھوا) ریش قصب (گھورا)
شنگہ گلچان گنا سہ خاکریز (گھونٹ گھونٹ پینا) جرعہ جرعہ کشیدن (گھونٹنا)

له کلمه ایست از قسم دشنام که زنان هندی بکار برند ۱۲
سه السی که دریا یاد و دیگره بسته بجا میگذارند
سه غلہ زیاد کردن غلہ هند ۱۲
سه دوالی ست معروف که بجگانرا می او نوشتند ۱۲
شه و نیز نوعی از انگشتری گویند ۱۲
شه اسکو هندی مین قشقہ بھی کہتے ہین ۱۲
شه سجادہ خاص پیشانی درمیان گوشی ۱۲
شه و نیز بفارسی دریان گرفتن گویند ۱۲

خر دو کشیدن و خر کردن (گھونسنا) خرموش (گھونسا مارنا) مشت زدن و
کوفتن (گھونگھا) صدف پیچاک (گھولنا) بشورانیدن (گھنگروالے بال)
مو غول (گھونگھٹ) پردۂ زنبوری (گھیپا) آشوریدن با انگشتان برہم زدن
(گھیرا ہر چیز گول کا) ازارہ اطارہ (گھیند) مو گل گجہ (گھرا) تگدار زرق
(گھر کا اسباب) رخت خانہ کالای خانہ (گد) کرکس (گھرانا) تبار دودہ (گھروں میں
رہنے والا جانور خواہ چرندہ ہو خواہ پرندہ) خانگی (گھیا را) گیاہ فروش
(گھسا ہوا) شکستہ خوردہ (گھوڑے پر گھوڑیکا چھوٹنا) مادیان را از اسپ کشیدن
تنگ بیر (گھوڑی) اسپ مادیان (گھوڑ کسنا) اسپ را زین کردن و کشیدن و
و بر زین آوردن (گوشت جاسے کی) بن دامان تہ دامان (گھجاسے)

باب اللام

مع الالف

(لنگور) پہناتہ (لگ جانا ایک چیز کا دوسری چیز میں) در خوردن (لید) تپل روث
(لت کرنا واسطے نکالنے لعاب کے) بشورانیدن (لگن جسے گھرا کہتے ہیں)
تیاسہ (لڑاکا) ستیزہ کار (لہسنیا) عین الہر (لڑی) رشتۂ مروارید (لنگر
کی جگہ کشتی کی) کشتیگاہ (لات مارنا) لگد زدن (لاٹھی مارنا) چوب دستی زدن
(لادنا) بار کردن بر ستور (لاسا) سریشم (لبادہ) فرگل (لتھا) لگد زدن (لٹ)
شاخ گیسو (لٹ جانا) غارت خوردن (لسی دودہ و پانی کی) جغرات (لاٹھی)
وہر قسم چوب کہ در دست گیرند و دستوار (لٹو) لاتو گردنای (لٹھ) چوبدستی کندہ
ہراوہ (لتہ حیض کا) کہنۂ لی نمازی (لنگ قلیل) شکر لنگ (لہریہ) سوش دندان
(للکارنا) بانگ بر کسی زدن (لدا دینا) دژ بار برداری باری کردن احمال (لٹ)
تارسن (لس) حسپیدگی (لڑوق) الک کندہ (لکڑ ہارا) خارکش (لگام دینا)
لگام اسپ کردن وکشیدن و نہادن (لالسی) بلالک (لٹیا) سبشہ تر تر چہ

(لنڈورا) کلتہ (لنگڑانا) لنگی کردن (لنگوٹی باندھنا) قیز بستن لنگوٹہ بستن (لنگھانا) گذرانیدن اَجَازہ (لنگی) لنگ آفتابی (لیک گاڑی کی) جادہ (لو) باد گرم حرور سموم (لوا) ورتیج (لوبیا) تراشوک لوبا (لوری) باتین سلانیوالی لڑکون کی) بنگرہ تانو متاغات (لونڈا) لوچہ (لی پالک) پسرخواندہ (لیٹنا) دراز کشیدن واکشیدن وا افتادن (لیزم) لیزوم تنبوک چلہ آہن (لیسنا مٹی کا دیوار پر) بگل اندودن (لیکہ) رشمات (لینڈ) پشندہ (لیٹی) الزاق سریش (لوٹ) کاغذ نر (لٹورا) صرد شیر کنجشک

باب المیم

(ملانا سانپا گھڑیکا) کوک کردن (ماتمی کپڑا) جامہ تنگ جامہ سوگی جامہ آسمانی (مردم شماری) سرشماری (مانچی) لباد (ماش) بنو سیاہ (مالی) کدنور ناظور (ماما) پرستار و خدمتہ خادمہ (میلہ) نمایشگاہ (ماندا چپاتی) رقاقہ نان تنک (مجیرا) تال (ماتمی کپڑے پہننا) جامہ در نیل کشیدن (مارمار) دہادہ زدن (مانڈی) آہار شوہی (ماہی لوا) ماہی تابہ (متاسا) بول گرفتہ (متلی) دلشورہ آشن گرد (مرتبان چینی خواہ مٹی کا) لستو لستک (محضر کھڑا کرنا) محضر کردن (مترجم) ترجمان تیجوالک (مبارکباد دینا) مبارکباد و مبارکبادی کردن و زدن و گفتن و دادن و ساختن چشم روشنی گفتن (مٹکنا) خطران خیلان (مسوڑا) لثہ (مرکھا) سروزن (مرغابی) ماغ (مرہم لگانا) مرہم نہادن و زدن و کردن و بستن (مسطر کرنا) مسطر زدن و کشیدن و نہادن (متا) گندمہ آرخ (مستعار مانگنا و لیجانا و لانا) بہ سیج خواستن و بردن و آوردن (مستعار لینا دینا) دستگردان دادن و کردن (متھنا دودھ کا) شیر زدن (متھنی) بچخ شیر زنہ چخ (متھا) راب (متر) کشتک (مٹھی باندھنا) کف غنچہ کردن (مسلجو رنگ) چیر کتاب (مکتوب خطوکا)

تر شل (اپان) رق (مردنگ) فانوس شیشہ (مرغ لڑانا) بجنگ انداختن چزدان
(مرگ چھالا) پوست تختہ پوست تخت (مری) مرگا مرگ مرگی (مرجانا) بر کشتن
دم شمشیر وغیرہ (مڑ ورا باخون) زحیر (مروڑ ابی خون) مغص گناک (مروڑ ہنا)
خام کردن نقارہ بجام کشیدن نقا رہ (مستول) تیر کشتی (مسخرا پن کرنا) اتما خرہ
کردن (مسکرانا) دندان سپید کردن (مسکا) دہان بند مقفو زبند (مسلمانی)
ختان (مسوسنا) خط فشار دادن (مسہری) پشہ خانہ (مسین بھیگنا) سبزہ نما
کردن (مشکین باندھنا) دست برکتف بستن (مکتب بیٹھانا) بمکتب دادن (مکڑا)
دیو پا (مکھا) خر مگس (مگھ رہانا) سیل گیری کردن (ملاپ کرانا) صلح دادن
آشتی دادن (ملائی دودھ کی) سر شیر (ملائی دہی کی) سر جغرات (ملائی)
قیماغ قیماق (ملائی پڑنا) سر شیر بستن (ملتا) سودہ نقش (ملھا چڑیا) بادام
خسرو ہہ کالبوت (ملیدہ) مالیدہ (مولہ) سر بچہ (موتی جھونا) در ساختہ (موتی
سچا) در اصیل (منانا) خوشنود کردن (منجھلا و منجھولا) میانہ (منہ اجالور) اے حسیم
(منہ پیر) سر لادہ (منکا) مہرہ گردن (منگنی) خواستگاری خطبہ (منگیتر) نامزد
(منمنا) گنگ گفتہ تار دیدہ (منہ بولا بھائی) برادر خواندہ (منہ تک بھرنا) تا سر کردن
ظرفی را (منہ چڑھانا) روی خائیدن (منہ برا بنانا) روی ترش کردن روی تلخ
کردن چہرہ درہم کشیدن (منہ دکھائی) رونما (مورچہ) سینہ (موت مارنا)
آب تاختن (موت کا کھانا) ہیضہ (موتنا) میزیدن شاشیدن کمیز کردن
(موٹھ) ماش ہندی (موٹھ) قبضہ کمان (موچ آجانا) چسپ شدن پا (موچنہ)
منقاش موی چینہ آہن موی کن (منہ چڑا) گنگر (منہ پھٹ) دہن دریدہ
(منڈی) کلان بازار (مشق) ورزش ممارست مواظبت مزاولت (مصالح) ابازیر
توابل بہ آفرازہ بسا فراز (مٹکنا) از گفتہ خود برگردیدن (مٹک) تدبد (مفتش)

مُقیش (موہنال) سُرنے (مُشک) زَق (موج) مَسند (مانجھا بیٹھنا) جحلہ نشینی (مورچہ لگنا) زنگ گرفتن وبستن وخوردن وافتادن (موڑ) ورگشت (مشق کیا ہوا کاغذ) مشقی (موسل) گوبہ دقاقہ (موگری) کلوخ کوب (موم جامہ) مومین جامہ (مونچھ نیز تاو دینا) سبروت مالیدن (مونڈن) تحلاق (مہندی شادی کی) حنابندی حنابندان (مونگ) بنوماش (مونگیا رنگ) شمعی (مہاسا) مساسیر (ماتم پرسی) پرسہ (مہندی چھڑانا) حناکشادن (مہندی لگانا) حنابستن (مہندی لگانا انگشتانمین) فندق بستن (مہر) کابین (مہرانا) رسم المہر (مہری) سوری (مہکنا) دمیدن خوشبو نیج (مہوا) گلچکان — (میانون یعنی آوازگربہ) مو (میانی) خشتک (میٹھا کیڑا) شیرین باف (میچنچ) میخکوب (ملانا کسی چیز کا کسی چیز مین) یار کردن (ماموں) خال کاکو (میر فرش) سنگ قالی (محنتی) رنج کش (میدان قلم) خانۂ کلک (میدہ) سمید (میرزائی) نیم جامہ نغز جیب از خالق (میری) سبق (میری ذمہ) بر سر من بپائی من بر عہدہ من (میلا) چرکین شوخگن شوخگین (مینڈ) مپلون مرز (مینگنی) پشک (مینہ برسنا) باران باریدن ریزش ابر (میدان گھوڑدوڑ کا) مضمار (مینڈھا لڑائی کا) قوچ (معالج اعضای شکستہ) شکستہ بند (منگنی) شیرینی خوران (مور) فبیتا (مینا) شارک (معین خواہ جامہ خواہ کاغذ) تنک باریک (مینڈھا پانیکا) کولاک کوہہ موج (مکان صاحب دیوار) دیوار بست دیواربند (ملاح) کشتیبان —

باب النون

(نیلام) بیع من یزید (نچھاور) نخیتی (ناٹا یعنی ٹھگنا) کوتاہ بالا (ناچ) پای کوبی پای بازی (ناخن کاٹنا) ناخن چیدن وگرفتن (نازہ) تازہ نازہ (ناخنا) ناخنک دیدہ (ناخن گڑونا) ناخن فروبردن (نار جولا ہے کی) ماکوا نارو (نار) عرق مدنی رشتہ

ملہ جلد بستہ بہڑکی ۱۲

ملہ دہمین سے صفحہ سبلت تا قصیر نزآمدہ ۱۲

(ناس) نشوق (ناسدان) مسعط (ناسور) ریش روان (ناشتا) پیش خورد
(ناشتا کرانا) چاشت دادن (ناشتا کرنا) ناشتا شکستن و خوردن چاشت خوردن
نہاری کردن (ناف ٹلنا) رودہ بیجا شدن ناف افتادن سقوط ناف ناف پیچیدن و گسیختن
(نمک حرام کو نمک (ناف ٹلی ہوئی کو بٹھانا) رودہ بیجا شدہ را رو کردن و بجای
آوردن (نورا لگانا) نورہ کردن و مالیدن و نہادن و کشیدن (نفرت کرنا)
رم خوردن و کردن (نہرنی) ناخن چین ناخن پیرا ناخن گیر (نیم کرتہ) قبا چار (ناکا شہر کا)
دربند (ناکا سوئی کا) چشم سوزن (ناک پاک کرنا) بینی افشاندن سلت (نالی)
خدّہ (نام رکھنا) نام نہادن و گذاشتن (نانا) جد فاسد (ناند) تغار سفالین
(ناںہال) حوبہ خویشی مادری (ناو کھینا) کشتی راندن (نائی) موتراش حلاق
گرا (موتراشی یعنی حجامت بنانا) سر تراشیدن سر تراشی (نبض دیکھنا) دست بر نبض
یا رگ نہادن و گذاشتن جس اجتساس نبض (نتھ) حلقۂ بینی (نٹ) رسن باز
ریسمان باز (نچوڑا) افشردہ عصارہ (نچوتا) پای کوب پای باز (نند ہسا)
فرناس خوابناک (ندی) جدول آرغاب آرغا (نرخرا دم کا) نای گلو قصب
قصب السعال (نرخرا کہانے پینے کا) مری بلعوم (نرسنگا) کرنای (نرکل)
نی دوخ (نرلی) ساقہای گندم و جو قصب الزرع (نری) بودار پوست مدبوغ (نزولی)
خانۂ نزول (نشانی (نشانی دہوبیون کی) داغ گاذران (نظر لگا ہوا) چشم خوردہ
(نظر لگنا) چشم رسیدن (نظر پایا) شور چشم (نقارچی) نوبتی (نگینہ انگوٹھی مین جڑا ہوا)
نگین سوار (نقشہ) بیرنگ (نقشا اوتارنا) طرح برداشتن (نقل لینا) نقل
برداشتن (نقل نویسی) صورت نویسی (نکسیر پھوٹنا) رعف (نکیل) خشاش
(نلی) ناشورہ قصب (نمک چکھنا) چاشنی نمک کردن از نمک چاشنہ کردن (ننہنا)
ننا (نذرانہ) پیشکش (نسلاً بعد نسلٍ) تخمہ و تخمہ (نوک بینی) نرمۂ بینی (ننگلانا)

فرو خورانیدن (نواش) نوار (نیچہ پیچدار) فی پیچ (نوچنا) بر کندن
(نہار موہنہ) نہار ناشکستہ نہار ناکردہ (نالش کرنا) مرافعہ بردن داد خواہ شدن
قطع کردن وزدن و برآوردن (ناک بھون چڑھانا) چین بابرو انگندن (ناپنا بالشت سے)
وجب کردن (ناپنا گز سے) گز کردن بگز پیمودن (ناپنا پیمانہ سے) پیمانہ کردن
بہ پیمانہ زدن (نوک کا نوکر) نوالچی (نہاری والا) نہاری پز (نچوڑنا) بار آوردن
(نیا کرنا) نوبر کردن نو بادہ کردن (نیا سیا) رنگشو مفلس (نہانا) غسل کردن
ورزدن و برآوردن (نیز لاوترا آنکھیں) آب آوردن چشم (نامردان) نمازی
(نیند اوچٹ جانا) خواب از چشم پریدن وتپیدن وجستن (نیفا) نیفہ نیفہ ازیں گفتہ
سجزک (نیو) پابست پاشخرہ اساس بنگ (نشتہ) آغول (نقد لینا دینا) دست بدست
داد و ستد کردن (نیولا) راسو (نہاسے) سندان (نام بدلکر رکھنا) نام گردانیدن

باب الواو

(وبا مویشی کی) سوتان (ورق دلغ) (وقت تاکنا) ہنگام جستن (وا تیغ وغیرہ کا)
ضلوہ شطوہ (ویرا) نال طرح (وروسے) شعبدہ (وصلی) چسپانیدہ ـ

باب الہاء

(ہاتھا پائی) دست بازی (ہاتھ پانوں لوٹنا آمدت پیش) فنجیدن شوریدن (ہاتھ
پھیلانا) دست کشیدہ کردن (ہل چل) ہزاہز (ہاتھی کے پانوں سے ملوا ڈالنا) پیل پال کردن
(ہاتھ چلانا) دست یازیدن (ہاتھ چھوڑانا) دست خود از دست کسی برکشیدن
(ہاتھ مروڑنا) دست برتافتن (ہاتھوں پر ٹیک دیکر اوٹھنا) تکیہ بر دستہا کردہ
برخاستن (ہار) گرلوارہ (ہالہ پڑنا) ہالہ بستن (ہانپنا) دم گسستن دم برافتادن
زہر چلانا) قافیہ راندن (ہاں ہاں) ہے ہے (ہائی ہائی) جگی جگی (ہتھوڑا) پتک
(ہتھوڑی) پتکش تخاتیک (ہتھیا) فیلبارا (ہٹ دھرمی) کج پلاسی (ہچکی)

وکا سیکھنے تیز گویند ۱۲ سکہ مینڈ کا مور سا بحرید بوصف خلق شناسد ونشا پیچ مارکل ملا کیسہ سجہ گردان ۱۱ سکہ مثلا ہ ۵ ہالہ بستہ ۱۲ سکہ بار پیکر دراخر رسانیدہ بار د ۱۲

فواق هچکه (هچکی لگنا رونی سے) گریه بگلو پیچیدن و گره شدن (هرادول)
پیک (هرکاره) ایلچی (هرکاره) حنای زرین (هرن کا بچا) آهو بره (هرتال) ...
دست بندان (هرن کا بچانا) هر تنها کردن (هکلا) تا کله زبان گرفته زبان شکسته
(هکاسا) بر از گرفته (هلا هلا کے بهرنا) شخصه (هکارنا کے کا شکار) هم آواز
(هجولی) همزولی همسال (هنڈی) سفته سفتجه کاغذ زر (هنسلی پهنا) طوق گردن
کردن (هنڈی کرنا) سفته کردن (هنڈانا) شهر گردان بر خر نشاندن (هتهورا) تا
گهوڑیکا) شیهه کردن (هفته دوست) (هوا کهانا) کسب هوا کردن (هوهو)
هو هو (هونٹ کٹا) کفیده لب (هجڑا) آخته (هیجڑا) (هینڈ کرنا) انسلاند دن
هستی و زدن (هنسی وگلی کے پرده مین ستم کرنا) ستمظریفی (هنسیا) داس دا اسقاله
(هونٹه چبانا غصے مین) لب از خشم گزیدن (هیاق) همیان (هیلے هو سلے
چلنا) پا کشیدن (هتهیار کا بیکار) دست افراز (هم شهر) شهری ...
(هوا کا اثر کرنا) هوا زدن (هم سبق) همدرس (هاتهی کے برابر اونچا ڈهیر) فیل ...
(هوادار مکان) باد گیر (هیل میل) خیر میر (هتهیار باندهنا) سلاح بستن سلاح در
بر آراسته کردن (هم پیشگی) همکاری (هاته کا تکیه بنانا) دست بالین کردن (هجو کرنا)
هجا گفتن (هم صحبت) هم نشین (هاته ایسی گردن مین ڈالنا) دست حمائل کردن (هاته
منهه دهونا) دست و دهن بآب کشیدن (هاته سے بنائی هوئی چیز) دست ساز (هاته
دهونے کی چیز بعد کهانے کے) دست شو (هاته پر تسلیم یافته) دست آموز (هاته سے
بنائی هوئی چیز) دست پخت (هر دم خیالی هونا) ده زبانی (هاته روکے رکهنا) دست
در آستین یا کوتاه داشتن (هنگامه کشتی کا ختم هونا یا ختم کرنا) کشتی پاک شدن و کردن
(هنهو بچو پکارنا) طعن زدن (هاته کی چالاکی سے کم تولنا) شاهین وزدی (هیری کگی)
سوخته الماس (هلدی) زرد چوب باب الیاء (یاد فراموش) اجتماع جتنا ...

(یاد رکھنے کے لئے گرہ دینا) گرہ بر بند زدن (یہ کون بڑا کام ہے) این خود چہ قدر
کار یست (یکجان دو قالب) جان در یک قالب (یکسو ہونا کام کا) کار یکرو شدن (یاد
اور از بر رکھنا اور ہونا سبق وغیرہ کا) رواں داشتن و شدن سبق و درس (یک و تنہا)
تنہا بیایستند (یکدل ہو جانا) دل یا زبان با کسی یکی کردن (یاد کر لینا) بدل گرفتن فرا گرفتن

تتمہ حاوی بقیہ لغات بعض ابواب کتاب الکلمات ضیق فرصت
مؤلف در ان ابواب اندراج نیافت

باب الالف (ایک نظر سے اچھی نظر سے آراستہ دیکھنا) بیک چشم دیدن (اینٹ
ڈھالنا) خشت ریختن (اکٹھا ہو کر آنا) ہمگروہ آمدن (اثر کرنا بات وغیرہ کا) درگرفتن
سخن وغیرہ (آلودہ کرنا ایک چیز کا ایک چیز میں مثلاً کباب کا نمک میں) خوابانیدن (اپنے
رنگ پر لگا لینا) برنگ خود بر آوردن (آب و دانہ) آبخور (احاطہ سنگ بیگل) سنگچین
(اشیائے دکان کو جدا جدا چننا) دکان چیدن (آنسو بناوٹ کی) اشک دروغ اشک
ساختہ (آبلہ پڑنا) آبلہ کردن و زدن (آہستہ کہنا) زیر لب یا زیر زبان گفتن (ارگن
باجا) ارغن (ابابیل) پرستوک (آواز دانتوں کی) ژغژغ (اختلاط بیجا) اختلاط
چسپان (آواز و چیز باہم رگڑنا) طقطق (اسپ باربردار) پالانی (آستین چڑھانا)
برمالیدن آستین بالا زدن (اکبارگی) یکبارہ (اکڑی اور تڑی ہوئی صورت) حشر نالی
(آگے بڑھنا) پا پیش نہادن فراپیش شدن (ایک گلی کی مسافت) یک کوچہ راہ
(ادھار دینا) زیر پوش کردن (اتفاق پڑنا) افتادن (اپنے کو سنبھالنا) خویشتن را
واپائیدن خویش را عنان داری کردن (الگ ہو جانا) یکسو شدن برکران شدن
(آمد و رفت رکھنا) گذار داشتن (اگلی پہچان) پیشین شناخت (اوتار لینا ہتھیار
اور کپڑے وغیرہ کا) باز کردن (آسودہ و خوشحال) شاد خوار (امیدوار رہنا مانگنا)

یعنی اتفاق کر کے ساختہ ۱۲
الہام سن مؤلف آنست کہ از صاحب مطبعی دگر قصہ انطباع این نسخہ و ناپید الفاظ تتمہ ہذا در اوراق باب ہا مذکور کنند و از شتابی سبب عجلت منطقی در آخر نسخہ ملحق نمایند ۱۲
دانگ از کوچہ ساز کوچہ چین گویند ۱۲
این ہر دو محاورہ از کتاب اکبری و قلم یافتہ و ہم در تحریر اہل زبان دیدہ شد ۱۲
چنانچہ در صفحات این کتاب کہ سطر از بالا میکرد نہ یعنی ہمارا ہتھیار دہ لوگ اوتار سکھلیے لئے ۱۲

زنہار خواستن طبلِ امان زدن (آتشک) گُل بدنامی (ایک رات والی چیز) کشبہ (ایک سی قرض لیکر دوسرے قرضدار کو دینا بسبب نادارہی کے) دولاب گردانی کلاہ احمد بر سر محمود گذاشتن (اپنے تئیں بڑا ٹھہراتا) خود را فزونی نہادن (انعام مژدہ رسان) مژدگانی (ازلی) ازل آورد (اونگھنا) در آویختن (اونٹ کٹارا) اشتر خار (آرسی) انگشتری آئینہ دار (آگ بجھانا) آتش کشتن (آگ بجھنا) مردن آتش (اکڑ جانا سردی سے) گز آنزد (آنکڑا) سر کج (اشتہا زائل ہونا) اشتہا سوختن (اعتراض کرنا) ایراد کردن و گرفتن انگشت بر چیزی نہادن و گذاشتن دخل کردن (اچھا ہو جانا زخم و درد کا) چارہ شدن زخم و درد (آپ آرام طلب) تن پرور (ایک چلم تماکو) یک خوردہ تماکو (آرسی) بوزہ (آخر شب کو سفر کرنا) شبگیر زدن (اندھے کو آگے سے کھینچنے والا) قاید (انتقام چاہنا) انتقام برخاستن (استقبال کرنا) پذیرہ شدن (آگ لگا کر اڑا دینا) آتش زدہ بہوا بردن (اونٹنی کا ایک شخص ہے) ازان میان یکی (اپنے مزاج اصلی پر رہنا) بر طبع خود بودن (اونٹ لیا نا ہوا کا) بادبردن (آدوان) کشکش (اولتی) ارلک (اود بلاؤ) سگ آبی (بگل) شیپور (بیت مارنا) بر چوب بستن (بیت یا دوسری لکڑی سے مارنا) چوب کاری کردن (بیت خیزران) (بگلا) بوتیمار (بدلا لینا) انتقام کشیدن و گرفتن کینہ کشیدن (بلور و کانچ) آبگینہ (بارہ سنگا) ایل گوزن (بڑی محفل) بزم سنگین (بچھڑا) گوسالہ (بھضر یعنی زنبور) کلیز (بھالو کا منہ) بد کند (بدعت نکالنا) بدعت نہادن (بات بدلنا) زبان بہ سخن برگردانیدن (بانسلی بجانا) نی نواختن (بہروپ) صورت بازی (بڑا جواری) خانہ باز (بک جھک) عنان گسستہ عنان نگندہ (بجاؤ بچانا) دست افشاندن (بیٹ کم رکھنے والا) دزد ترازو (بھاپ لگا ہوا) دم گرفتہ (بند ہو جانا راہ دریا کا بسبب طغیانی آب کی) قفل شدن دریا (بال جمنا آنکھ میں) موبر آوردن چشم (بعزت و توقیر

رکھنا) بزرگ داشت نمودن (بھید دل کا کہنا) راز دل بیرون نہادن (بیٹھی (
شعلۂ جوال (باگ توڑ الینا) لگام ورگسلاندن از دست کسی (بیہم ہوجانا شخص کا)
بیہم خوردن انجمن (بڑا لشکر) لشکر گران (بدپرہیزی کرنا) ناسازخوردن (بیماری
کسی کی کھودینا) رنج بردن از کسی (بگڑ جانا کسی سے کسی امر میں) بکاری از کسی بگذشتن
(بیہودہ کسی کے معاملہ میں دخل دینا) ہرزہ وکیلی (بہت چاہنا) سخت خواستن بچشم
ظاہر دیکھنا) بچشم سر دیدن (برا معلوم ہونا) بد آمدن (بھلا معلوم ہونا) خوش آمدن
(بہ جانا پل کا) پل را آب بردن یا طغیانی آب بردن (بیچ دریا کا) ناف دریا (بات
جو قابل اخفا ہو) سخن مجلسی (بہت سونے والا) گران خواب (بڑا ہوشیار یا بدسونے والا)
سلحشور (بچھونا جس پر سواری ہوتی ہو) گرہ نا کشاد (برابر رہنا یا رکھنا لڑائی کا) قدر انداخت
دلاوری و کردن جنگ (بنیاد ڈالنا کسی چیز کی) بن افگندن چیزی را (بتی بنانا) فتیلہ
تافتن و کردن (بند ہو جانا کام کا) گرہ یا عقدہ در کار افتادن (بدھی بیل ہانکنے کی)
سازنگاو (بات بنا لینے والا) عنان کش ― (پاٹنا چاہ وغیرہ کا
مٹی سے) انباشتن (پٹا یا سوت کی) چنبر رشتہ (پٹنا سال کا) گردیدن سال
(پروانہ راہداری) گذرنامہ (پیٹھ زمین میں لگنا) قفا بر زمین خوردن (پانی جو بہر دن کے
بسبب زیادتی کے باہر نکلتا ہے) فاضلات (پسینا پونچھنے کا رومال) عرق چین (پھول
پاشنہ کفش کا) گل کفش کوکب کفش (پکل یا شہر بنانا) بنیاد کردن (پتہ پوچھنا) نشان
خواستن و جستن (پیشہ اختیار کرنا) پیشہ ورزیدن (پنساری) عطار (پس جانا
آرد تیا شدن (پاگل) کلیچہ (پرنالہ) ناودہ (پیٹ بھر کھانا) سیر خوردن (پار کردینا)
گذرانیدن (پار ہو جانا) گذشتن (پھسلنا پتھر) [illegible] (پکارنا) آواز
کردن و دادن (پہرا دینا) پاس داشتن (پردہ نشین) پردگی (پرسوں کی بات)
پریدوش (پکیلی) رونق خوشبو (پیچھا لینا) دنبال گرفتن (پھولوں سے کھیلنا)

حضرت سعدی بابوچم بوستان فرماید سے
شد ا نا بسی از اجل
جان ببرد و بہ تاوان
ناساز خوردن بمرد
سعدی فرماید سے
چو دانا طبیب از تسکے
ننا بدو بہ کری بیمار دوتو گفت
تو از رنج در ۱۲
مثال گلستان و جاہ
از بکاری در گذشت ۱۲
نیا فی گورست
ہوا ام کرد کہ آرم بگذرد
افتم در دلی ۱ سر قدر
بیمار دل را بہ قصد شام
مثال بیدار ۱ کمند اوام ۱۲
وز ست آسمان و
آمدہ ۱۲ یعنی زادی
سال گذر کرد بہر سال
تمنا ۱۲ شعر
شہری بیما کرد ۱۲۲
خواہ دیگر بیمار خواہ
۱۲۵

گل بازی (ٹھیٹھ الفاظ کا بی فہم معنی) درس دان (چھپا کرنا بندوق کا) لگد زدن
بندوق (چھپا پکڑنا) پی گرفتن (پشہ خانہ) کلہ (پسند آنا) دلنشین آمدن دلپذیر آمدن
ت (تو نبی حجام کی) کدوی حجام (تمیز حسن و قبح کی سمجھ پہونچانا) سیاہ و سفید فرق
کردن (تربوز اندر سرخ) شیدی (تلاوہ) طلیعہ طلایہ (ترش رو) جبین گرفتہ (تنگے
آ اٹھانا) حسرت کشیدن (تربیت پانا) نظر یافتن (تحفہ سفر) رہ آورد راہوار ہ
تار قطرہ باران (پیشہ تار باران) (ہموار و ہیر پھیر لینا کسی قوم کو) تیغ نہادن در قومے
(توہمت کرنا) پا فرو کشیدن (تنگ کرنا کسی کو) کار بر عرصہ بر کسی تنگ کردن (ٹو کو پہونچنا)
از تہ کار آگاہ شدن (ٹھکا ہوا گھوڑا) سم افگندہ (ٹربچہ) توبرتو (تعلی) بالا خوانی ٹ
(ٹھیک ہونا کپڑی و جوتی وغیرہ کا) راست آمدن چست افتادن (ٹاٹ کا کیسہ)
پاپسین کیسہ (ٹکلیا) گردک ج (جست کرنا) جنبک (جمنا دریا) جون (جواب سلطنت)
زبان بر (جای اجری نجاست) قفسلہ (جھوٹھ لگانا) دروغ بستن بکسی (جرم رکھنا
کسی پر گناہ بستن بر کسی (جلد دینے والا مال کا بسبب مال داری کے) زود نقد (جیب نفض
پھول کے دو خشتہ ہون) گلدوز (جھوٹھا) دروغزن (جلدی کرنا) شتاب آوردن تیز کردن
(جھاڑو) گزا جاسہ خواب) شب پوش ختن خواب (جھپٹ کر چلنا) قدم بر داشتن (جبڑا)
ذات چانہ (جھوٹھا کھانا) دہان زدہ فضالہ (جای مجمع خانگیان) دار القامہ (جمع کر رکھنا
دو سرے وقت کیواسطے) ذخیرہ کردن وگذاشتن (جان بچا لیجانا) جان بردن (جوان عورت)
شابہ (جمع ہونا مردم کا) انجمن شدن گرد آمدن (جو چیز کہ تامل میں رہی جاوی) خوانا چ
(چابک سوار) سوار کار (چوٹی کی چیز) سرچین (چھتا یعنی خانہ زنبور) لانہ (چچپاہٹ)
لزوجت چسپیدگی (چھاپا جس سے نقش کپڑے پر کرتے ہیں) قالب (چیل) ملکہ
(چیز بیرون سوختہ و اندرون خام) خام سوز (چوب نشستگاہ جانوران شکاری) چکسر
(چلتہ) چلقد (چھینک آنا) عطسہ کشادن (چند حصے کرنا کسی شے کے) چند بہرہ کردن

مثلاً لشکر را چہار یا پنج بہرہ کرد (چال چلن الیسار کھین) چنین رفتار کنند (چوڑا چکلا)
پہنا ور (چیلخور) تمام چخل (چڑھ جانا کسی شے پر) برشدن بچنری (چپکنے والی چیز)
لازقہ (چیز جو بطریق ضیافت کی پیشکش مہمان کرین) نزل صح (حال لانا) حال کردن
(حقہ بھرنا) قلیان چاق کردن (حد شرعی کھانا) حد خوردن (حد سے زیادہ کرنا کسی امر کا)
از حد بردن (حالت اصلی پر آنا) بحال آمدن (حیوان درندہ) دَد (حصہ ذات احد)
سر بخش (حالت نزع طاری ہونا) دم بشمار افتادن (حد سے قدم باہر رکھنا) پا از
اندازہ بیرون نہادن (حملہ کرنا) حملہ افگندن و بردن بر (حملہ روکنا) حملہ گیری (حمال)
بارکش گران پشت خ (خون ثابت ہونا) خون بہ گلے افتادن (خاک مین لوٹنے والی
چیز) خاک غلت (خلاف وعدگی) تخلف (خرچ ہو جانا) بخرج رفتن (خزانچی)
گنجور (خوش ترکیب) خوش پرکار (خوش سامان) خوش برگ (خوب پیٹ بھر کھانا) معدہ
تنگ کردن (خمیدہ قامت) کوز (خوش مزہ بلندی) راست مزہ د (دوست)
هم نفس ... (دمبدم) زمان زمان نفس نفس (دکان بند کرنا) دکان را تخته
کردن زدن و تختہ بند کردن (دانہ بدلنا) تطعم (داغنا) داغ کردن کی (دلیا)
ولیدہ (دار السلطنت) پای تخت (دم کا کھانا) صدمہ خوردن (درمیان سے اپنے کو نکال
لینا) پا از میان کشیدن (دل نہ لگنا کہین) دل در جای نیفتادن (دانا ہونا کا)
مشتمال کردن (درہ مارنا) درہ کاری کردن (دستخط) دست نوشت (دماغ کرنا)
دماغ کردن فروشتن (دہن سکوڑنا واسطے بوسہ اور آواز وغیرہ کے) دہن غنچہ کردن
(دامن خیمہ کیا اوٹھانا) دامن خیمہ بالا زدن (دعوی بی اصل کرنا) دعوی خام آوردن
(دست بجنگ) دل فرو گیرا (دکانداری کرنا) دکان آرائی کردن دکانداری کردن
(دل کو کینہ سے خالی کرنا) دل را از کینہ پاک کردن (دست فروش) دوتین دکا کا
طفل ... (دم لینا) نفس راست کردن (دعوت اسلام کرنا) با اسلام خواندن (دیوث)
(دو دانت نیچے ہین) دو دانت آگے ہے (دستار خوان اوٹھانا) سفرہ

شاخسار (داروغۂ دریا) میر آب میر بحر (داروغۂ اصطبل) میر آخور (دختری آدا ہونا) دختری شاد بودن (دو چیز کا باہم نہایت وصل اور ربط دینا) در زنگیری (ڈنڈہ سرکوب (دھکا زمانہ کا کھانا) طپانچہ از روزگار خوردن (دلگی) مزاح طبیعت (دو شخص کی درمیان میں پڑنا واسطے اصلاح کار کے) قدم در میان دو کس گذاشتن و داشتن (دردِ زہ شروع ہونا) درد زادن گرفتن (درجہ مقرر کرنا کسی شے کا) پایہ نہادن ڈ (ڈوری کنوئیں کی) ریسمان چاہ (ڈر ہونا) بیم رفتن (ڈرانا) بیم کردن (ڈاکا مارنا) یغما زدن ر (رانگا) ارزیز (رگ و پی میں سرایت کرنا) در رگ و پی دویدن (راہ دینا فال کا) راہ دادن فال (رنگ ذاتی جسمیں ہو) خود رنگ (راہ بدل لینا) راہ تغیر دادن (رنگ نکالنا) رنگ برآوردن (روزہ کھولنا) روزہ کشادن و وا کردن (راہ تنگ) راہ باریک تنگنا (روغن قاز ملنا) روغن قاز یا کدو مالیدن (رجز کے اشعار پڑھنا) انشاد رجز کردن (ریخ اوٹھانا) ریخ و شکنج بردن (راست وچپ کرنا کپڑے کا) قبا در برگردانیدن (رخصت کرنا) گسیل کردن (ریاضت کرنا) ریاضت کشیدن (رفع اشتہا کرنا) گرسنگی شکستن (راہ روکنا) راہ گرفتن (روپیہ پوشیدہ خیرات کیا ہوا) زر توفیقی (ریاست کرنا) ریاست کردن ز (زمین نرم جوتی ہوئی) زمین خستہ (زمین بی آب گیا) خشک زار (زود فہمی) زود رسی (زمانہ دو پیغمبر کے درمیان کا) فترت (زخم کھانا اور مارنا) زد و خورد (زکام ہونا) زکام کردن و آمدن (زبان لکنت) زبان سنگین زبان شکستہ (زمین کثیر المنفعت) سیر حاصل (زار نالی) عاجز نالی (زنگ لگا ہوا) زنگ بستہ و خوردہ (زیور ایجاد کرنا) زیور نہادن س (سرپوشی کرنا) از سر گرفتن (سُرمئی رنگ) کحلی (سوراخ دار مکان) زنبوری (سرخاب) شوات (سرمہ لگانا) سرمہ کشیدن و دادن (سہرا) شوہرہ (ساتھ پہنچنا دو شخص کا) ہمگیر سیدن (سہو کھانا) خطا خوردن (ستارہ بجانے والا) ستار زن (سودا بن جانا کسی سے) سودا یا کسی

(سا لگا دو) دو دے یکن

ورگرفتن (سوار ہونا) بشستن (سبقت لیجانا) گرو بردن سبق بردن دست بردن
(سیدھا آنا) راست پا آمدن (سجدہ گاہ) مہرہ سجدہ مہرہ نماز (سوکھانا) خوشانیدن
(سوا اچھے ہانا) تبلیغ کردن (ساعت نحوس) ساعت سنگین (سدا گلاب) گل آتش
(سیاہ تھین غلطی کرنا) پی غلط کردن (ساقی) بلبہ مش (شہد کی مکہیونکا بادشاہ)
یعسوب (شہید سا ت) شناعی (شور ختنے بین روتی گائی ہوتی) شرید (شدت سردی
تباہ ہوئی چیز) شرما ندہ شرما خوردہ سرپا سوختہ (شرط کرنا) شرط نہادن (شگاف
پڑ جانا) ورز کردن (شربت قند) قنداب (شریک کرلینا) انبا گرفتن (شکست کہانا)
شکست افتادن بکسی (شہر پناہ) شہر بند ص (صاف ہو کر رہنا) صاف زیستن
(صحبت حرام) نقش حرام صورت چینی (صیقل کیا ہوا) صیقلی (صاف کرنا لکہی ہوئی
چیز کا) بہ بیاض یا ورق بردن (صدی) صدہ ض (ضبط کرنا نالہ کا) نالہ فرو خوردن
(ضیافت کرنا) مہمانی کردن (ضیافت دوری) سفرہ دوری (ضروری جانا) ناگزیر
اندیشیدن ط (طوق قیدیونکا) غل گردن بند (طرح طرح کی گمان ہونا)
دل بصد جا رفتن (طعنہ) گرفتہ (طبیعت کا بدل جانا) نمش برگشتن دوگر گونگی گرفتن
(طلبی) طنابی (طعام پس ماندہ کو دوسری وقت کے لئے رکھنے والا) زلہ بند ظ
(ظلم اوٹھانا) جفا بردن وکشیدن از کسی (ظاہر ہو جانا) بر ملا افتادن (ظاہر ہونا)
بصورت آویختن ع (عیب کو ظاہر کردینا) عیب بردن و بر ملا انداختن (عیب دار
ہونا) داغی شدن (عذر ضعیف) عذر لنگ (عبادت ہونا) طاعت آمدن (منفصل دانت)
دندان خرد (عاجز رہنا) بیچارہ ماندن فرو ماندن (عادت بدلنا) خو گردانیدن (عضو
شکستہ پر لکڑیاں باندہنا) تختہ بستن (عمل پڑھنا) عزیمت خواندن غ (غول حیوانات
وطیور کا) گلہ (غمزہ بی محل) غمزہ لاجوردی (غائبانہ شطرنج کہیلنے والا) غائب باز
(غلطی کرنا) غلط کردن ف (فدیہ) سربہا (فرض ہوجانا) فریضہ افتادن

چوگانی اور بینی وغیرہ کہو بناکر کہلاتی تہین ... کہی اور بہسی کی ... سودہ کیسہ ... بوجود ... فاسقہ ... کار ... منہ ... اس ... ہمسایہ ... بکمال ... کلان ... منہ ... گلستان فرمودہ ... دندان پیشین را ثنایا وچہار دندان بعدش را رباعیہ وبعدش ... دندان ... آسیا وطواحن اضراس

وبعدش چہار دندان را دندان خرد گویند ۱۲ منہ اور عضو تختہ بستہ کو تختہ بند کہتے ہین ۱۲ منہ زریکہ عوض فدیہ دادہ رہا گردد

(فائدہ اوٹھانا) تمتع یافتن مایہ برگرفتن (فوج آگی کی) مقدمہ (فوج پیچھی کی) ساقہ
پیس آہنگ چنداول (فوج داہنے طرف کی) میمنہ (فوج بائین طرف کی) میسرہ (فوج
درمیان کی) قلب (فلان شخص اس کام مین واسطہ ہی یا پاس خاطر اوسکی ضروری ہی) روی فلان
درمیان ہست (فلان شخص کا درمیان ہی) پای ہی درمیان بودن ق (قحط دور ہونا
و کرنا) قحط شکستن (قیمتی) بیش بہا بہائی (قانون نکالنا) قانون یا آئین نہادن و
بستن (قالیچہ) زیلوچہ قالی (قبر بنانا) لحد بستن (قلم سے کام ہوا) قلم خوردہ (قبالہ
مرتب کرنا) سجل کردن (قیمہ کرڈالنا کسی شخص کو) تیمہ کسی کشیدن (قصاص چاہنا)
خون خواہی (قلم کار) (قید ہلکی کردینا) بند اسیری سبک گردانیدن (قیافہ شناس)
ژاست شناس (قہقہہ مارنا) قاہ قاہ خندیدن (قائم کرنا) راست کردن شکل پل بردیا
شغل کار و آہنگ (قید کرنا) در بند کردن ک (کمان کا زور دیکھنا تھوڑا اوسکو
کھینچکر) کمان را چاشنی کردن (کان اونگلی سے بند کرنا) گوش بانگشت گرفتن (کنارہ
مسند کا) گوشہ بالش (کپڑا جو کپڑے کے نیچے پہنا جاوی) عجابی (کوڑی مارنیکی آواز)
طراق (کپڑا حمام کا) جامہ کن (کپڑا پشمینے کا) اسپیشہ شوس (کلی لینے پر ہای اوسکو بتانا)
شگیز (کنوارا) بکر (کپڑے کے تانے بانے بناکر باہم مارنا) طرہ بازی (کارآمد)
کارآمد (کاغذ خوب صاف) خوش قلم (کسیکی رائی کو اچھا جاننا) رای کسی را استوار گرفتن
(کمیاب ہونا کسی چیز کا) تنگ شدن آن چیز (کچا میوہ و شراب وغیرہ) نارس (کام
باریک و ستکاری کا) خوردہ کاری ریزہ کاری (کھانا کھانا شام کو) شام شکستن (کھانا
کھانا رات کو) عشا خوردن (کھانا کھانا صبح کو) چاشت خوردن (کھانا وغیرہ بگڑجانا)
خوردنی وغیرہ دگرگون شدن (کسی کا عہد دیکھنا) زمان یا عہد کسی را دریافتن —
(کسیکی کمک پر مستعد ہونا) بہ پشتبانی برخاستن (کھرا آدمی) سرہ مرد (کل کا کام آج
انجام کرلینا) کار فردا امروز پیش بردن (کیوڑا) کادی (کھیت خربزہ وغیرہ کا)

فالیز یا آلیز (کہہ سن گن پا جانا) شمہ راہ بردن (کم سن) اندک سال (کفن چور) کفن دزد نباش (کتنی بکریاں ہین) عدد گوسفندان چندست (کتنی رات گذری) چند از شب گذشت (کیڑا الکڑ بیچا) کرم چوب (کافی ہونا) بس شدن و وفا کردن (کگڑی) خیار زہ گلوندہ (کرچھا) روغن داغ (کاٹھی) خانۂ زین (کالا کوا) کلاغ (کباب لگانا) کباب کردن و در دل وا انداختن وافگندن (کروٹ یا پٹ سونا) بر پہلو یا بر رو خوابیدن (کھول کر بات کہنا) برہنہ گفتن و اشگاف گفتن سخن را عریان آوردن (کباب سوختہ از کار رفتہ) کباب گذشتہ (کپڑے کے اوپر جو کپڑا اوڑھا جاوے) دثار (کھانا نکالنا) طعام کشیدن (کن پھسکی کرنا) سرگوش گذاشتن (کنچنی کا لڑکا) غریب زادہ (کام مین مشغول ہے) در پس کار ست (کھیت مینڈ دار) کرد (کھلیان نا کوفتہ) کدس (کاٹرہ) پاچال (کھوٹائی کرنا) دغل کردن (کالا مستعمل و تباہ شدہ) دست فرسودہ و دست خوردہ (کنکر دانت کے نیچے آنا وقت کھانیکے) دندان بر سنگ آمدن (کھڑا ہونا) بر پای خاستن (کھٹکھٹانا دروازیکا واسطے اطلاع دہی آمد اپنی کے) در زدن حلقہ بر در زدن (کھرنج) فرس طنبور (کٹری یعنی زمین خشک ماندہ درمیان دریا) بنلہ (کرایہ معاش) کرا بندہ (کپڑے بدلنا) رخت آلش کردن گ (گدلا درمیان شکم و سینا اور زیر گلو کا) تغرہ (گردنی گھوڑے کی) جل (گدی روئی لگانیکی) رفیدہ (گرز) گوپال عمود (گھر مین نہ ٹھہرنے والا) خانہ دشمن خانہ بیزار خانہ رمیدہ (گھوڑا خالی ہمراہی سواری امرا و سلاطین) کتل جنیبت (گتھہ جانا کسی کام مین) بکاری گرو شدن (گھات مین ہونا) در کمین بودن (گلی مین اٹک جانا) در گلو گرہ گردیدن (گوند جو چکا یا ہوا اور مہر لگا یا ہوا) بصمغ در گرفتہ و بمہر گرفتہ (گھنٹہ) ساعت نجومی (گھرائی) ژرفائی (گوڑیا کھیلنا) لعبت باختن (گلدستہ دان) گلدان (گرگٹ) گربشہ (گال پھولا کر بضرب دست آواز نکالنا) زنبغر (گلاب پاش) گلاب زن (گلابی جاڑا) سرمای گل (گھوڑا اشارے

سلہ دہ گدھا کو دو لائی [illegible] وقتیکہ [illegible] یعنی پاؤن رکھتی ہین ۱۲ منہ

سلہ در تحریر [illegible] دیدہ شد ۱۲ منہ

سلہ چوبی یا [illegible] باشد کہ بر طنبور نصب کنند ۱۲

سلہ یعنی کسیکہ معاش او بکرایہ باشد ۱۲ منہ

سلہ بالفظ زدن و خوردن مستعمل ۱۲ منہ

سلہ یعنی [illegible] جاڑا جو فصل شگفتن گل میں ہوتا ہے ۱۲ منہ

پھرنے والا) اسپ عنان تاب (گردنی یعنی ضرب دست گردن پر کھانا) قفا خوردن
سیلے خوردن (گونیان) صاحب ل (لینڈی کتا) سگ غرچہ (نچی) زن ہیچ
(لولہ پیچ) (لو) زبانہ افرازہ زبانہ (لڈو) مدرّدم (لونڈی جو اپنے مالک کے نطفے سے
اولاد جنی ہو) اُمّ ولد (للکارنا) بانگ بر کسی زدن (لکنت) پیچیدگی زبان (لوٹنا
اور کھیلنا کتی کا پای مالک پر) دُم لابہ کردن (لسان) زبان فروش (لادنا) حمل کردن
در زیر بار کشیدن (لکھنے والا مستدین) راست قلم (لکڑی جو برمہ کی اوپر دبا کر برمہ کو
پھراتی ہیں) دستار شقب (لات کھانا) لت خوردن (لتب ولہجہ رکھنا) لب و دندان داشتن
(لوٹا ٹونٹی دار پاپیخانہ کا) لولئین (لڑکا تازہ رفتار) نو بپا آمدہ نو رفتار (لوما را ہوا)
گرما زدہ و خوردہ (لگام دینا) اسپ را لجام کردن لجام در سر کردن اسپ را
(مٹی سانا) گل کردن و سرشتن (منادی کنندہ) جارچی (مفت خورہ) رائگان خوار
(مہلت دینا) زمان دادن (مٹی اکھاڑے کی بدن پر ملنا) گردہ پوشیدن (معاملہ توقف
میں پڑنا) سوداگرہ شدن (معاملہ کرنا باہم خرید و فروخت میں) سودا کردن و نمودن
(مقابل ہونا) رو بروی در روی شدن روی بہم آوردن چہرہ شدن طرف شدن
(مرید ہونا) دست بدست کسی دادن دست بہ بیعت دادن (معاملہ کرنا) دست سودا
کردن (مرنا) فوت کردن (مثل یعنے فربہ بدقطع) چارشانہ (منھ پیچھے پھیر کر دیکھنا)
روی باز پس کردن باز پس نگریستن (منھ سے پھونکنا) پف کردن (مال ضامن)
ضامن وجہ (مرنا چارپایوں خصوصًا اسپ و خر کا) سقط شدن (معلم بستانی) معلم
کتابی (موافق مزاج کی بات کہنا) بر مزاج و بمزاج گفتن (مرد جس پر عورت غالب ہو)
مذکر ساعی (ملک گرم) گرم سیر (ملک سرد) سرد سیر (ملاقات کرنا) دیدار کردن
باز دید کردن (مضمون خط کو بہ پیغام ادا کرنا) نامہ را زبانی کردن (مسلط) دست بالا
(متحمل دشنام) دشنام گیر (متعہ) عقد روان عقد نمکین (متشکل ہونا کسیکی شکل میں)

بجلد چیزی رفتن (مبتدی کار) نو کار (مصروف ہونا کسی کام مین) بکاری پیچیدن
(محصول لینا تجار سے گذرگاہ تجار پر) عشور گرفتن (موجود رکھنا) آمادہ داشتن (مال
لاوارث) مال بے خداوند (منع کرنا) نہی کردن (مرنی پر راضی ہونا) قدم بر جان نہادن
(مدد مانگنا) یاوری جستن وخواستن (مستعد ہونا) برخاستن بکاری (مستعد کرنا)
برانگیختن (مسلمان ہونا) مسلمانی گرفتن (معبّر) خواب گزار (ملحوظ رکھنا) پاس داشتن
(مقابلہ مین آنا) برابر آمدن (موافقت کرنا) سازگاری کردن (محنت کرنا) رنج بردن
(مٹی مین توپ دینا) خاکپوش کردن (مٹ جانا) نابود گردیدن (محصول معاف
کردینا) باج رہا کردن (مقابلہ کیواسطے کسیکو طلب کرنا) گل فرستادن گل بچھے
فرستادن (مجنون ہوجانا) جنون کردن ن (نیا پھل) نورس نوبر (نقیب)
چاؤش (نواسا) نبیرہ نواسہ حافد (نقصان پر نقصان ہونا) زیان بر سر زیان آمدن
(نجاسات) قاذورات (نکاح کرنا) نکاح بستن در حبالہ کشیدن وآوردن (نکل
بھاگنا) بدر زدن بیرون تاختن (نظر لگانا) چشم زخم رسانیدن (مچھلی اور گوشت کے بو
زہمت (نقشہ جم جانا) نقش نشستن (نرم چیز جو ہاتھ سے دبجاوے) دست افشار
(نفس پرور) تن آسانی (نکمی ہوگئی چیز) گذشتہ (نمکحرامی کے جزا مین گرفتار ہونا)
نمک گرفتن کسے را (ناقص ہوجانا) روی در نقصان گذاشتن (نگہبان) پاپوش کفشبان
(نیک چلن) راست کردار نیک رو (نقارہ فتح کا بجانا) ضرب الفتح (نفاق) دو سرے
دو روئی (نٹ جو کہ بازار مین گاتے پھرتے ہین اور بازیگری بھی کرتے ہین) لولی
(نسل) نژاد تخمہ (نکل جانا) فرو بردن فرو خوردن (نیل گای) نیلہ (ناک مین دم آنا)
جان در بینی رسیدن (نمک مناسب رکھنے والا کھانا) خوش نمک (ناچیز جاننا)
بچیزی نشمردن در نظر نیاوردن (نشہ چڑھنا شدت سی) در مغز در رفتن شراب
(ناشتا جو نہار منہ قبل از طعام چاشت کھاتے ہین) پیش خورد **و** (وظیفہ خوار)

رانتہ خوار جاگی خوار (ولد الزنا) تخم حرام (وصلی اوستاد جسکو دیکھکر مشق کرتے ہین) سرمشق (واقف راہ) راہدان (وقوع خواب مطابق رویا) راست شدن خواب (وکیل) نائب سخن (وضو کرنا) وضو گرفتن ردّ باب گذشتن (وضو ابد

متفرقات (اوڑہنا) بر سر کشیدن (اوسکی کیا مجال اور حقیقت ہی) اوچہ باشد آوچہ حسن باشد آوچہ کس ہست آوچہ جان دارد (اوسکا یہ منہ نہین اوس کا یارا

(اولٹا اثر دینا) اثر واژگون دادن (اب تمسی کب ملاقات ہو گی) اکنون شمارا کی دیدار میکنم یا می بینم (ایک گولی کا ٹپہ) پرتاب تفنگ (بہت خوب) بچشم (برے طرح سے لینے والا) بدبگیر (برے طرح دینے والا یعنے نادہندہ) بدہ بدہ (پاون بہک گیا) پای خطا کرد (چھیٹ) جامہ قلمکار (سکہ) سفید مہرہ (جای مجمع پواج) گلہ گاہ (سمجھنا) فہم کردن (پونچھہ پانچھہ) پرس وجو (تنخواہ) شہریہ (تمام کیچڑ ہو گئی) زمین ہمہ گل شد (تھکا) خستہ (جلدی کرو) زود باش (چھٹی) آزادی (حال پرسی) دل پرسے (دنیا کمانا) دنیا خوردن (شمع ڈہالنا) شمع ریختن (کم فرصت) تنگ فرصت (صف باندہنا) رده بستن جرگہ بستن (متحمل صحبت و مکلف) موٹی دماغ موٹی بینی (کسکا ہی) از کیست (واہ واہ) بہ بہ (ہڈی چور چور ہو جانا) استخوان ریز ریز شدن (ہاتھہ لگانا) دست کردن چیزی را (ہل جانا) آشنا شدن

قطعۂ تاریخ طبع از مولوی ابو الحامد محمد یوسف علی یوسف کا مدار بالان خاص ولعہد

زہے تالیف احسن کز ضیایش سواد طبع گردیدست روشن
اگر داری سر توصیف و تاریخ بخوان مجموعۂ الفاظ احسن
۱۲ ۹۵ ھ

(پیدا ہونا) تولد کردن (سر کے بل گرنا) بسر افتادن (قدم) خطوہ (ہاتھہ منہ دہونا) دست و دہن آب کشیدن

غلط نامہ لغت شہابی

صفحہ	سطر	خطا	صواب	صفحہ	سطر	خطا	صواب
٤	٥	تفت	تف	٤٥	٣	پاپاس	پاس
٧	٣	کہنہ	کہنہ	٤٦	١	پاچانا	پاجانا
〃	١٨	تخجیر	تخچیر				
١٠	٢١	پنڈلی	(پنڈلی)				
١٣	١١	ٹھمکا	ٹھمکا				
〃	١٥	جوار بھاٹا	(جوار بھاٹا)				
〃	〃	مدجزر	مد و جزر				
١٥	١٢	کرچین	کمرچین				
١٩	٢١	دبور	دیور				
٢٥	١١	کلم	کلم				
〃	١٥	لحب	لحلب				
٢٩	٧	وگرج	گرج				
٣٠	٢٠	گردکسی	گردکشی				
٣٤	١	تفتیش	تفتیش				
٣٧	٩	شہر گروان	شہر گردان گردون				
٣٨	١٥	وبالازدن	وبالازدن استیز				
٤٤	٢٠	گگہ	گگھ				